

**Pedagogisk dokumentation på
daghem – en väg till ökad delaktighet för
vårdnadshavarna**

Jenny Lagerholm & Anna Lindholm

Examensarbete
Det sociala området
2018

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	21641 (JL) & 18606 (AL)
Författare:	Jenny Lagerholm & Anna Lindholm
Arbetets namn:	Pedagogisk dokumentation på daghem – en väg till ökad delaktighet för vårdnadshavarna
Handledare (Arcada):	Eivor Söderström
Uppdragsgivare:	Stiftelsen Sedmigradsky & Barnavårdsföreningen i Finland r.f.
<p>Sammandrag:</p> <p>Vårt arbete handlar om pedagogisk dokumentation inom småbarnspedagogiken och dess användning som arbetsredskap för planering och utvärdering av daghemmets verksamhet samt dess roll i främjandet av vårdnadshavarnas delaktighet. Arbetet är ett beställningsarbete av Stiftelsen Sedmigradsky och Barnavårdsföreningen och dess syfte är att ta reda på hur den pedagogiska dokumentationen används inom småbarnspedagogiken och hur den eventuellt bidrar till vårdnadshavarnas delaktighet i daghemmets verksamhet. Våra frågeställningar lyder: ”Hur ser den pedagogiska dokumentationen på Sedmigradskys och Barnavårdsföreningens daghem ut idag och hur utnyttjas den med tanke på utvärdering och planering av deras egen verksamhet?” samt ”Hur kunde man främja vårdnadshavarnas delaktighet inom småbarnspedagogiken och vilken roll, spelar den pedagogiska dokumentationen i detta sammanhang?” Teoridelen i vårt arbete baserar sig på tidigare forskning gjord i Finland, av främst Kati Rintakorpi och Maarit Alasuutari, samt ett socialpedagogiskt perspektiv på delaktighet. Insamlandet av material har vi gjort genom att intervjua personalen på fem av uppdragsgivarnas daghem samt genom en enkätförfrågan bland vårdnadshavarna till barnen på dessa daghem. Svaren vi fått har vi grupperat i temaområden som sedan beskrivits och analyserats. Resultaten visade att pedagogisk dokumentation som begrepp inte är helt främmande för personalen, men att dess användning som arbetsredskap inte ännu är en naturlig del av den dagliga verksamheten. Den största negativt inverkan som angavs var tidsbrist. Vårdnadshavarna var inte helt medvetna om vilket slags dokumentation som förs på daghemmen, men var i det stora hela nöjda med den dokumentation de fick ta del av och de flesta kände sig delaktiga fastän de inte alltid upplevde sig själv som väldigt aktiva aktörer inom verksamheten som ordnas på daghemmen. Pedagogisk dokumentation har lagts till i den nya planen för småbarnspedagogik och personalen ser detta som något positivt, fast det nämndes på alla daghem att det kommer att ta tid att lära sig dokumentera på ett effektivt och produktivt sätt.</p>	
Nyckelord:	Stiftelsen Sedmigradsky, Barnavårdsföreningen i Finland r.f., småbarnspedagogik, pedagogisk dokumentation, vårdnadshavarnas delaktighet, planering, utvärdering
Sidantal:	55
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	31.5.2018

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social services
Identification number:	21641 (JL) & 18606 (AL)
Author:	Jenny Lagerholm & Anna Lindholm
Title:	Pedagogical documentation in day care centers – a path to increased parental participation
Supervisor (Arcada):	Eivor Söderström
Commissioned by:	Stiftelsen Sedmigradsky & Barnavårdsföreningen i Finland r.f.
<p>Abstract:</p> <p>This thesis is about pedagogical documentation in Finnish early childhood education and care, and on its effect on parental participation. It is commissioned by the early childhood educational organizations Stiftelsen Sedmigradsky and Barnavårdsföreningen. Our aim is to examine the use of pedagogical documentation, with focus on its use as a tool for planning and evaluation, and to see how pedagogical documentation can help enhance the parental involvement in the daily activities in day care centers. The main questions are: "How is pedagogical documentation used today at the day care centers of Sedmigradsky and Barnavårdsföreningen, and how is it utilized in the aspect of planning and evaluation of the day care centers' activities?" and "What would increase the degree of parental participation, and how big a part does pedagogical documentation play in this?" The theoretical anchoring is primarily in former Finnish researches on pedagogical documentation and the social pedagogical perspective on participation and social involvement. For this study we interviewed the personnel of 5 different day care centers on their use of pedagogical documentation. We also asked the parents at the same day care centers to fill in a survey with questions about their knowledge and involvement in the practices concerning documentation, planning and evaluation at the day care centers, and their sense of participation in the day care centers' daily activities. The study has a qualitative perspective and we analyzed and categorized the answers from both personnel and parents and compared their views. Pedagogical documentation has been included in the new plan for early childhood development in Finland as a tool to be used in early childhood education, but our results show that it has not yet reached its full potential; the personnel are still learning the method, they find lack of time being the biggest obstacle for the practice of pedagogical documentation and the parents are not yet fully included in the process of it, although they otherwise seemed pleased with their degree of involvement in the activities of the day care centers.</p>	
Keywords:	Stiftelsen Sedmigradsky, Barnavårdsföreningen i Finland r.f., early childhood education and care (ECEC), pedagogical documentation, planning, evaluation, parental participation and involvement
Number of pages:	55
Language:	Swedish
Date of acceptance:	31.5.2018

INNEHÅLL

1	Inledning.....	7
1.1	Stiftelsen Sedmigradsky och Barnvårdsföreningen	8
1.2	Bakgrund	9
1.2.1	<i>Vad är pedagogisk dokumentation?.....</i>	<i>10</i>
1.2.2	<i>Delaktighet som begrepp .....</i>	<i>12</i>
1.2.3	<i>Övriga begrepp.....</i>	<i>12</i>
2	Val av forskning och utvecklingsområde.....	13
2.1	Syfte och frågeställningar	13
2.2	Litteratursökning	14
2.3	Arbetsfördelning	15
3	Tidigare forskning i Finland	15
3.1	Problemen kring pedagogisk dokumentation	16
3.2	Fördelarna med pedagogisk dokumentation	17
3.3	Sammanfattning	18
4	Pedagogisk dokumentation och vårdnadshavarnas delaktighet	18
4.1	Planering av den småbarnspedagogiska verksamheten	20
4.2	Utvärdering av den småbarnspedagogiska verksamheten	21
4.3	Dokumentation som verktyg för planering och utvärdering.....	22
4.4	Vårdnadshavarnas delaktighet.....	24
4.4.1	<i>Delaktighet som socialpedagogiskt begrepp.....</i>	<i>24</i>
4.4.2	<i>Vårdnadshavarnas möjligheter till delaktighet inom småbarnspedagogiken .....</i>	<i>25</i>
4.5	Delaktighet genom pedagogisk dokumentation	27
5	Metodik och arbetsprocessen	29
5.1	Metodval	30
5.1.1	<i>Fokusgruppintervju .....</i>	<i>31</i>
5.1.2	<i>Innehållsanalys.....</i>	<i>33</i>
5.2	Etiska aspekter	34
6	Resultat	35
6.1	Pedagogisk dokumentation	35
6.1.1	<i>Pedagogisk dokumentation ur personalens synvinkel .....</i>	<i>35</i>
6.1.2	<i>Dokumentationen ur vårdnadshavarnas synvinkel .....</i>	<i>37</i>

6.2	Planering och utvärdering	39
6.2.1	<i>Planeringen ur personalens synvinkel.....</i>	<i>39</i>
6.2.2	<i>Utvärderingen ur personalens synvinkel .....</i>	<i>40</i>
6.2.3	<i>Planering och utvärdering ur vårdnadshavarnas synvinkel.....</i>	<i>41</i>
6.3	Vårdnadshavarnas delaktighet.....	42
6.3.1	<i>Vårdnadshavarnas delaktighet från daghemmets sida .....</i>	<i>42</i>
6.3.2	<i>Vårdnadshavarnas delaktighet ur egen synvinkel.....</i>	<i>44</i>
7	Resultatanalys	46
7.1	Den pedagogiska dokumentationens betydelse för den dagliga verksamheten.....	46
7.2	Den pedagogiska dokumentationens betydelse för vårdnadshavarnas delaktighet ...	47
8	Resultatdiskussion.....	48
8.1	Resultatets betydelse	49
8.2	Tillförlitlighet och trovärdighet.....	49
8.3	Fortsatt forskning.....	50
8.4	Avslutande diskussion	50
Källor	52	
Bilagor	55	

Figurer

Figur 1 "Trappan" Fem faser i planeringsprocessen inför en utvärdering.	22
Figur 2 Nyckelord till hjälp för pedagogisk dokumentation	28
Figur 3 Dokumentationens roll för känslan av delaktighet hos vårdnadshavarna?	39
Figur 4 Hur delaktiga känner sig vårdnadshavarna i daghemmets verksamhet?	44
Figur 5 Hur aktivt deltar vårdnadshavarna själv i daghemmets verksamhet?	45

Bilagor

Bilaga 1 Samtycke till inspelning av gruppintervju	55
Bilaga 2 Intervjuguide	56
Bilaga 3 Följebrev samt enkät till vårdnadshavarna.....	57
Bilaga 4 Barnavårdsföreningens dokumentationsblankett	60

1 INLEDNING

Vi fick en beställning från Stiftelsen Sedmigradsky och Barnavårdsföreningen med fokus på småbarnspedagogiken. Beställningen innefattar sju olika arbeten och ämnet vi valde för vårt arbete riktar sig på pedagogisk dokumentation inom småbarnspedagogiken, hur personalen utnyttjar dokumentationen i vardagen samt vårdnadshavarna delaktighet i den. I vårt arbete vill vi lyfta fram vikten av pedagogisk dokumentationen och hur man med hjälp av den lättare kan engagera vårdnadshavarna i det egna barnets lärande och i processen för en bra fostran.

Då vi började leta efter material för vårt arbete, stötte vi nästan genast på ett examensarbete från Arcada skrivet på beställning av Stiftelsen Sedmigradsky av socionomstuderanden Emma Sandberg. I sitt arbete *"Vi ser och hör mycket": Erfarenheter och utveckling av pedagogisk dokumentation där barnet kan vara delaktigt* tangerar Sandberg vårt ämne så nära, så vi beslöt att kontakta henne personligen och se om det eventuellt fanns ett behov av att göra en uppföljningsstudie av hennes år 2013 gjorda examensarbete. Sandbergs arbete resulterade i en handbok om pedagogisk dokumentation för daghemspersonalen på Sedmigradsky och vi var nyfikna på att höra hur handboken mottagits och om den aktivt varit i bruk.

Då vi träffade Sandberg, berättade hon ärligt att handboken nog snabbt drunknat i mängden annat material som daghemmen besitter och att en uppdatering av ämnet kunde vara på sin plats. Under samtalet kom det även fram att Sedmigradsky som organisation genomgått en del förändringar sedan 2013 och att personalen som deltagit i Sandbergs fokusgruppintervjuer inte heller alla fanns kvar och dessutom fanns Barnavårdsföreningen med sina enheter inte alls med i bilden då. Att göra en direkt uppföljning på Sandbergs arbete kändes därför inte längre som ett relevant alternativ.

Däremot är själva ämnet pedagogisk dokumentation fortfarande högaktuellt inom småbarnspedagogiken och den pedagogiska dokumentationen har delvis utvecklats en hel del under de senaste åren bara med hjälp av tekniken, men även den nya lagen om småbarns-

pedagogik, som trädde i kraft 1.8.2017, lyfter fram nya aspekter av ämnet då vårdnadshavarnas delaktighet allt starkare poängteras. Sandberg själv skrev redan 2013 i sitt arbete att man bra kunde fortsätta forskningen kring detta tema till exempel ur synvinkeln på föräldrarnas delaktighet i dokumentationen. Hur utvärdering inom småbarnspedagogiken kunde bli bättre med hjälp av dokumentation var också en fråga Sandberg tyckte man kunde se noggrannare på. (Sandberg 2013 s. 57)

Emmas arbete fungerar som ett inspirationsmaterial för oss, men förutom att se hur den pedagogiska dokumentationen utvecklats här sedan 2013, vill vi nu närmare ta reda på hur den faktiskt används i speciellt planerings- och utvärderingssyfte och se vilken betydelse den har för vårdnadshavarnas delaktighet.

1.1 Stiftelsen Sedmigradsky och Barnavårdsföreningen

Stiftelsen Sedmigradsky erbjuder finlandssvensk dagvård i Helsingfors. Sedmigradsky har fyra privata daghem runtom i Helsingfors. Värdegrunderna för Sedmigradsky är bland annat att se det enskilda barnet och dess behov i samverkan med andra barn och vuxna, mångsidig och strukturerad verksamhet och positiv, trygg och tillåtande inlärningsmiljö. (Stiftelsen Sedmigradsky 2017) För att utgå från värdegrunderna på daghemmen tycker vi att de på ett mångsidigt sätt beaktar barnens behov enskilt samt verkar ha en mångsidig verksamhet vilket ger en bred bas för bra dokumentationsmöjligheter.

Barnavårdsföreningen i Finland r.f. har sex daghem runtom i Helsingfors. De erbjuder fostran och inläring som tar i beaktande barnets behov. De stöder barnets utveckling och sociala färdigheter. Barnavårdsföreningens daghem använder sig av arbetsmodellen tidigt familjestöd som skall underlätta dagvårdsstarten för de yngsta barnen. Modellen skall stöda barnets emotionella utveckling, men också vårdnadshavarnas roll som fostrare. (Barnavårdsföreningen 2017)

1.2 Bakgrund

Pedagogisk dokumentation är inget nytt fenomen och till exempel i staden Reggio Emilia i norra Italien har den använts som arbetsredskap i redan över 30 år. I Reggio Emilia arbetar man enligt den pedagogiska filosofin att den kunskap som vuxna kan få om och av barn är minst lika viktig som den kunskap som vuxna ger barnen, och där fungerar den pedagogiska dokumentationen som underlag för både utveckling och utvärdering av verksamheten samt för föräldrasamarbete. (Lenz Taguchi 1998 s. 7) Här i Norden, och speciellt Finland, är detta någonting vi inom småbarnspedagogiken ännu övar oss på. Speciellt då man letar efter litteratur om ämnet verkar det som att användningen av pedagogisk dokumentation i Sverige kommit igång på en bredare front än här i Finland. Då den nya planen för småbarnspedagogik tar upp pedagogisk dokumentation som en del av planering och genomförande av den pedagogiska verksamheten, måste vi lära oss att använda detta arbetsredskap ordentligt även här.

Den andra biten vårt arbete handlar om är vårdnadshavarnas delaktighet, även det ett aktuellt tema tack vare den nya planen för småbarnspedagogik, där det som ett delmål står att barnens vårdnadshavare skall ha möjlighet att delta i och påverka planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten och att småbarnspedagogikens uppgift är att utveckla arbetssätt som ger vårdnadshavarna möjlighet till delaktighet och inflytande.

Vår teoretiska referensram för arbetet kommer alltså att handla om pedagogisk dokumentation, med fokus på dess användning i samband med planering och utvärdering av den småbarnspedagogiska verksamheten, samt som ett verktyg att öka vårdnadshavarnas delaktighet i verksamheten. I vårt arbete kommer Reggio Emilias erfarenheter av pedagogisk dokumentation att lyftas fram, men också färskare litteratur från Sverige och även några forskningar och litteratur av främst Kati Rintakorpi från Finland tas upp i teoridelen av arbetet. Fastän även, och kanske speciellt, barnets delaktighet inom småbarnspedagogiken är ett högaktuellt tema i dagens läge, har vi i vårt arbete valt att inte fokusera på det. Vi anser att detta är ett redan ganska ofta uppdykande ämne i forskningar och litteratur, medan vårdnadshavarnas delaktighet, speciellt i detta sammanhang, inte ännu är ett så utstuderat ämne.

1.2.1 Vad är pedagogisk dokumentation?

Pedagogisk dokumentation är ett arbetsredskap som i aktiv användning underlättar planering, verkställande, utvärdering och utveckling av småbarnspedagogiken. För att verkligen fungera som den skall, bör den inte enbart göra barnets röst hörd och sedd, utan den skall också synas i den dagliga verksamheten och omforma verksamheten. Dokumentationen, vare sig det är frågan om bilder, teckningar, anteckningar etc., blir pedagogisk först då materialet reflekterats av daghemspersonalen, tillsammans med barnen eller med vårdnadshavarna. Först denna process ger dokumenteringsarbetet en betydelse och leder till utveckling. Skillnaden mellan dokumentering och pedagogisk dokumentation är kort sagt att dokumentering är produktion av material, medan pedagogisk dokumentation är utformandet och utvecklingen av småbarnspedagogiken i den riktning som det dokumenterade materialet gett upphov till. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017 s. 6-10)

Pedagogisk dokumentation har under de senaste 10-15 åren blivit en del av de styrstrategiska åtgärderna. Detta har skett i den offentliga sektorn. Målet med dokumentationen är att bättre kunna utnyttja resurser, ha ett bättre samband mellan insatser och prestation samt nöjda brukare och kvalitetsutveckling med tanke på framtiden. Det finns olika synsätt på hur man skall dokumentera pedagogiskt. (Hedegaard Hansen 2011 s. 7) Vi kan inte peka ut varför någon slags dokumentation fungerar medan något annat inte gör det. För att vara säker om en dokumentationsmetod fungerar krävs det att man undersöker djupare kring just detta tema och får specifika faktorer på resultatet som har betydelse. För att få säker kunskap krävs det att enkla insatser kommer före komplexa. (Hedegaard Hansen 2011 s. 10)

Hedegaard Hansen menar att dokumentation inte kan ske på bekostnad av pedagogiken. Man måste utveckla dokumentationsmetoder som kan fånga in det pedagogiska arbetet som förekommer i till exempel skolor, förskolor och fritidshem. (Hedegaard Hansen 2011 s. 11) Syftet är att man skall få dokumentation att bli ett relevant verktyg inom det pedagogiska arbetet. Målet som har haft fokus på dokumentation av förverkligande, skall ändras till att fokusera på dokumentation av pedagogiska processer. Man skall rikta fokuset på vad en daghemspersonal gör, hur den gör det och om det skapar mening samt ökar förståelse inom processen.

Hedegaard Hansen tar upp tre olika syften angående pedagogisk dokumentation. Han syftar till "*att få kunskap om, insikt i och förståelse för pedagogiska processer, - att göra dokumentation till ett meningsfullt verktyg för dem som utför det pedagogiska arbetet och – att analysera konsekvenser av den pedagogiska praktiken för barnens möjligheter till utveckling och lärande*". (Hedegaard Hansen 2011 s. 17-18)

Om pedagogisk dokumentation i samband med barnens möjligheter till utveckling och lärande skriver även Rintakorpi och Vihmari-Henttonen. De ser att den pedagogiska dokumentationen delvis hjälper ta reda på vad barnet redan kan och vet, och delvis vad barnet vill lära sig och hur detta intresse kan utnyttjas pedagogiskt. Då personalen tillsammans med vårdnadshavarna ser på det dokumenterade materialet, får de en insikt i åt vilket håll barnet är på väg i sin utveckling och sitt lärande. Detta i sin tur gör att man kan erbjuda barnet det rätta stödet, vid rätt tid, för att hjälpa barnet vidare i sin utveckling. Målet för den pedagogiska dokumentationen är alltid stödandet av barnets lärande och välmående, inte att samla bevis på vad barnet inte kan eller vad barnet kan tänkas ha för problem. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017 s. 11)

Ur personalen synvinkel är pedagogisk dokumentation ett arbetsredskap som bidrar till att göra pedagogiken reflektiv och demokratisk och i växelverkan med både barn och vårdnadshavare. Det är också ett redskap som både tvingar och möjliggör personalen att granska sitt eget arbete. Genom dokumentationen kan man synliggöra eventuella brister i verksamheten, men också förmedla viktiga detaljer, till exempel till vårdnadshavarna, inom småbarnspedagogiska enheter eller till beslutsfattare. Syftet med pedagogisk dokumentation är också, som även Hedegaard Hansen tagit upp, att aktivera personalens egna tankeverksamhet och få den att ifrågasätta sina egna handlingssätt och få den att fundera på och förstå den pedagogiska processen. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017 s. 14-16)

1.2.2 Delaktighet som begrepp

Delaktighet är ett begrepp som blivit speciellt populärt i Finland nu på 2000-talet och det har gjorts flera försök att förklara detta begrepp, men ännu saknas en klar och tydlig och av alla godkänd definition av detta begrepp. Då det talas om delaktighet dyker också begreppet deltagande ofta upp. Fastän det finns skillnader i betydelse till *delaktighet* och *deltagande*, så överlappar de ändå ofta varandra. (Nivala & Ryyänen 2013 s. 8-9) Det engelska ordet *participation* kan ofta användas i båda fallen, men om man ser på delaktighet som ett motbegrepp till exklusion, utslagning eller utanförskap räcker inte enbart detta ord utan då behövs även andra begrepp som *inclusion* och *social engagement*. (Nivala & Ryyänen 2006 s. 20)

Enligt Nivala & Ryyänen (2013 s. 26) är *delaktighet* något som hänger ihop med människans grundläggande sociala natur och behovet att höra till något, att vara, leva och fungera i samspel med andra människor. *Deltagande* i sin tur är något man aktivt gör och som kan främja delaktigheten, men som i sig själv inte är synonymt med delaktighet.

Båda begreppen kommer att dyka upp i vårt arbete, men deltagande då som en del av delaktighet.

1.2.3 Övriga begrepp

I vårt arbete kommer vi att använda ordet personal för de anställda på daghemmen, dvs. barnskötare och barnträdgårdslärare och då det i svensk litteratur oftast används benämningen pedagog (och i finsk litteratur motsvarigheten *kasvattaja*), kan även denna term dyka upp i direkta citeringar. Vi kommer också överlag att tala om vårdnadshavare och skriva föräldrar endast då det är frågan om direkta citeringar.

2 VAL AV FORSKNING OCH UTVECKLINGSOMRÅDE

Pedagogisk dokumentation och vårdnadshavarnas delaktighet i småbarnspedagogiken är som redan tidigare nämnt högaktuella teman i Finland just nu, speciellt efter att den nya planen för småbarnspedagogiken tagits i bruk detta år. Dokumentering på daghem har ökat de senaste åren och i och med den teknologiska utvecklingen och dess större roll även inom småbarnspedagogiken, har till exempel digital dokumentering och dess delande med vårdnadshavarna, blivit allt vanligare. Men all dokumentering är inte pedagogisk och visande av bilder till vårdnadshavarna gör dem inte nödvändigtvis mer delaktiga, så därför vill vi i vårt arbete gå närmare in och se på dessa områden.

2.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med vårt arbete är att få svar på hur personalen på Sedmigradskys och Barnavårdsföreningens daghem just nu använder sig av pedagogisk dokumentation och hur vårdnadshavarnas delaktighet tas i beaktande i detta arbetssätt. Med vår studie vill vi ta upp och påminna om den pedagogiska dokumentationens betydelse och eventuella stöd för både verksamhetens planering och utvärdering och samarbetet med vårdnadshavarna.

Vi vill att resultaten skall kunna användas och stöda vardagen för barnen och vårdnadshavarna samt personalen. Vårt arbete skall ge större beredskap att göra pedagogiska bedömningar och en insikt i på vilka olika sätt en bra dokumentation ger nytta i daghemsverksamheten och främjar vårdnadshavarnas delaktighet.

Våra frågeställningar är:

Hur ser den pedagogiska dokumentationen på Sedmigradskys och Barnavårdsföreningens daghem ut idag och hur utnyttjas den med tanke på utvärdering och planering av deras egen verksamhet?

Hur kunde man främja vårdnadshavarnas delaktighet inom småbarnspedagogiken och vilken roll spelar den pedagogiska dokumentationen i detta sammanhang?

För att få svar på den första frågan tar vi stöd av litteratur om pedagogisk dokumentation, planering och utvärdering samt den empiriska delen av vårt arbete, dvs. personalens egna uppfattningar om hur den pedagogiska dokumentationen på respektive daghem ser ut och utnyttjas, men även vårdnadshavarnas uppfattningar om dokumentationen.

Svar på den andra frågan söker vi genom litteratur om delaktighet och även här den empiriska delen av arbetet, främst då vårdnadshavarnas tankar och känslor om hur de tas med i verksamheten, men också här även personalens uppfattningar om den biten.

2.2 Litteratursökning

Vi har sökt efter relevanta artiklar och forskning för vårt arbete på databaser som Academic Search Elite, Science Direct och Sage. Som sökord har vi använt kindergarten, preschool och daycare i kombination med documentation samt pedagogical documentation och parent* involvement (in education). Vi har uteslutit artiklar som handlat om medicinsk dokumentation och valt främst de artiklar som även nämnt samarbete och/eller delaktighet av föräldrar/vårdnadshavare. För vårt kapitel om tidigare forskning i Finland har vi i främsta hand valt artiklar och litteratur av finska och svenska författare, då vi anser dessa är av störst intresse för vårt arbete. De artiklar om pedagogisk dokumentering vi valt att ta med i vårt arbete är alla skrivna under de senaste 10 åren, så materialet är alltså både aktuellt och färskt.

På Arcada Finna fann vi med sökorden pedagogisk dokumentation examensarbetet av Emma Sandberg och ur arbetets källförteckning vidare källor som Hillevi Lenz Taguchis bok *Varför pedagogisk dokumentation?* och Christina Wehner-Godées *Att fånga lärandet Pedagogisk dokumentation med hjälp av olika medier*. På kommunala biblioteket fann vi också bl.a. VKK-Metros publikation *Löytöretkellä osallisuuteen Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa II* som bidragit med material till vår teoridel.

Med hjälp av en sökning på Google Scholar med sökorden Vårdnadshavare+delaktighet hittade vi ett mastersarbete från Arcada av Eva Edgren med titeln *Barns och vårdnadshavares delaktighet i den småbarnspedagogiska verksamheten*. Det arbetet i sin tur, via dess källförteckning, gav upphov till flera relevanta källor för vår teoridel. Så även Matilda Skogsbergs examensarbete från Arcada med titeln *Vad bidrar till föräldrarnas känsla av delaktighet på daghem*, som kom fram med sökorden Föräldrar+delaktighet.

2.3 Arbetsfördelning

Vårt arbete är indelat i två olika teman. Vi har fokus på vårdnadshavarnas delaktighet och den pedagogiska dokumentationen. Jenny har skrivit om tidigare forskning samt litteratursökningen och planering av den småbarnspedagogiska verksamheten medan Anna har skrivit om bakgrund, metodik och arbetsprocessen. I genomgången samt analysen av resultaten, delar vi upp våra teman så att Jenny skriver om den pedagogiska dokumentationen och planeringen ur personalens och vårdnadshavarnas synvinkel och Anna om utvärderingen ur personalens synvinkel samt vårdnadshavarnas delaktighet från personalens- och vårdnadshavarnas synvinkel. Intervjuerna har vi gjort tillsammans på respektive daghem och transkriberingen har delats jämt. Resten av arbetet är gjort tillsammans.

3 TIDIGARE FORSKNING I FINLAND

För inte så länge sedan var pedagogisk dokumentation något som man inte forskat så mycket kring i Finland. De främsta finländska forskarna de senaste åren kring temat verkar vara Kati Rintakorpi och Jyrki Reunamo, båda forskare vid Helsingfors universitet och Maarit Alasuutari, forskare vid Jyväskylä universitet. Alasuutari har även föräldrarnas/vårdnadshavarnas samarbete och samspel med pedagoger (fin. kasvattaja) som forskningsområde.

Alasuutari har under de senaste 10 åren skrivit många artiklar som behandlar det som i dag kallas *Barnets plan*, tidigare kallad *Plan för barnets lärande* eller på finska VASU (Varhaiskasvatussuunnitelma) och hon har även skrivit mycket tillsammans med den

svenska Ann-Marie Markström, biträdande professor vid Linköpings universitet. Rintakorpi och Reunamo i sin tur har forskat kring hur dokumentationen ser ut på olika daghem, vad personalens åsikter och upplevelser kring ämnet är och även hur barnen och vårdnadshavarna är involverade i dokumentationen.

3.1 Problemen kring pedagogisk dokumentation

Rintakorpi skriver i sin Pro Gradu-avhandling *Lasten toiminnan dokumentointi varhaiskasvatuksessa* (2010) att observation och dokumentation i sig inte är några nya fenomen i Finland, men att användningen av dessa arbetsverktyg i utvecklingssyfte inte just har forskats kring tidigare. (Rintakorpi 2010 s. 54) Svårigheterna kring pedagogisk dokumentation verkar oftast bero på antingen brist på tid eller adekvata redskap, eller helt enkelt okunskap i att använda dessa redskap. För att lyckas, måste dokumentationen vara ett kollektivt val, som hela arbetsgemenskapen förbinder sig till att fullfölja och vars bakgrund och syfte alla förstår. (Rintakorpi 2010 s. 50)

Ett faktum, som Rintakorpi tillsammans med forskarna Lipponen och Reunamo stötte på i sin studie 2014 *Documenting with parents and toddlers: a case study*, var att dokumentation inom småbarnspedagogiken ofta tenderar att bli mer ett konstaterande av fakta än ett verktyg för vidare reflektion. Det här är något som även Alasuutari tar upp i sina artiklar; att dokumentationen och diskussionen med vårdnadshavarna kring den, närmast då i samband med samtalen kring Barnets plan, ofta blir väldigt ensidig och att den närmast handlar om personalens utvärdering av barnet och att vårdnadshavarna på många punkter inte egentligen ens antas/ges möjlighet att komma med egna åsikter/förslag. (Alasuutari 2001 s. 116, Alasuutari & Markström 2011 s. 518) Den betydelse som samtalen, mellan personal och vårdnadshavare, kring Barnets plan har för den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken, kommer sällan fram och vårdnadshavarnas andel i diskussioner/planer om möjlig framtida verksamhet, begränsas till enbart det egna barnets, den egna familjens behov och inte verksamheten som helhet. (Alasuutari 2010 s. 55)

I Rintakorpis studie från 2010 kom det fram att personalens visioner på pedagogisk dokumentation sällan mötte verkligheten. Dokumentationen blev i praktiken aldrig utnyttjad på så sett att den ledde till någon vidare utvärdering eller utveckling. (Rintakorpi 2010)

Det samma kommer fram i Alasuutaris studier kring uppgörandet av Barnets plan; efter att de individuella planerna för barnen gjorts och utvecklingssamtalen med vårdnadshavarna med planen som diskussionsunderlag hållits, blir dokumenten liggande i en mapp och tas fram följande gång först om ett halvt eller ett år. De blir alltså sällan utnyttjade för något slags vidare planering eller utveckling av verksamheten. Allra minst betydelse för vidare reflektioner, verkar de planerna ha, som görs för barn som kommit över småbarnsstadiet. Fram till dess har planerna ändå lite utnyttjats som närmast påminnelser om vårdnadshavarnas önskemål. Orsaken att planerna utnyttjas så lite, förklaras av personalen bero på främst tidsbrist, men även gruppstorlek spelar en roll. (Alasuutari 2010 s. 183-184)

Resultaten från den empiriska studien *Documenting with early childhood education teachers: pedagogical documentation as a tool for developing early childhood pedagogy and practises* från 2016, visade att, precis som kom fram i Rintakorpi's avhandling 2010, de negativa sidorna med pedagogisk dokumentation som upplevdes av personalen, var brist på tid, saknad av verktyg och saknad av kunskap. Det Rintakorpi då såg som alarmerande var, att trots den finska läroplanens definition av pedagogisk dokumentation som det primära verktyget för utvärdering och utveckling av verksamheten, så var det bara 60 % av deltagarna i studien som tycktes använda dokumentationen till just detta. Pedagogisk dokumentation som ett effektivt arbetsredskap, dyker inte upp som ur intet, fastän den tas upp i läroplanen, utan kräver tid, resurser och även nya riktlinjer inom småbarnspedagogiken och samhället. (Rintakorpi 2016)

3.2 Fördelarna med pedagogisk dokumentation

Rintakorpi's egna studie från 2016 visade ändå att de positiva sidorna med pedagogisk dokumentation oftare togs upp än de negativa. De positiva sidorna som togs upp var den positiva inverkan på barnträdgårdslärarnas egna professionella utveckling och stödet det gav dem i diskussioner med vårdnadshavarna. (Rintakorpi 2016 s. 8)

Resultaten från Reunamos och Rintakorpi's gemensamma forskning *Pedagogical documentation and its relation to everyday activities in early years* från 2016, visade

dessutom att där pedagogisk dokumentation använts mycket, var även personalen mer nöjda med sitt arbete, smågruppsverksamhet vanligare, barnens lekar mer kreativa, barnen visade öppnare sina känslor och deltog mer i planerandet av verksamheten. Även vårdnadshavarna fick i dessa fall ta del av mer information, men det som forskningen inte visar var om detta även gjorde vårdnadshavarna mer aktiva att själva delta i planeringen av verksamheten. Något som Reunamo och Rintakorpi ansåg vara värt vidare studier. (Reunamo & Rintakorpi 2016)

Alasuutari nämner även hon i sin forskningsrapport *Suunniteltu lapsuus* (utgiven i bokform 2010) det positiva med vårdnadshavarnas delaktighet i dokumentationen, då kring just Barnets plan. Hon beskriver hur utformningen av blanketten som fylls i (som i stora drag ser lika ut överallt i landet), är gjord så att den ger mycket utrymme för vårdnadshavarnas iakttagelser och synpunkter, som sedan bara kompletteras med personalens tillägg. Dvs. dokumentationsuppdraget ges i främsta hand åt vårdnadshavarna och de brukar i de flesta fall också sköta detta uppdrag väldigt samvetsgrant. (Alasuutari 2010 s. 183-184)

3.3 Sammanfattning

Det gemensamma budskapet från alla dessa finska forskare verkar vara, att även om pedagogisk dokumentation i dag anses vara det viktigaste arbetsredskapet för utvärdering, planering och utveckling av den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken, så blir den praktiska tillämpningen av den ännu inte utnyttjad till sin fulla potential. Pedagogisk dokumentation som ett naturligt arbetssätt, finns inte ännu och personalen inom småbarnspedagogiken har oftast inte tillräckligt med tid, kunskap eller resurser för att tillämpa detta arbetsredskap på ett optimalt sätt.

4 PEDAGOGISK DOKUMENTATION OCH VÅRDNADSHAVARNAS DELAKTIGHET

I vårt arbete har vi som första utgångspunkt valt att fokusera på pedagogisk dokumentation som ett redskap för att forma/stöda den dagliga verksamheten på daghemmen. Ur ett socialpedagogiskt perspektiv är det viktigt att det enskilda barnets röst blir hörd och tas i beaktande i planeringen av den dagliga verksamheten på daghemmen, att var och ens

styrkor och svagheter ses, att kompetenser uppmärksammas eller att verksamheten till exempel inte innebär ett hinder för ett barn att delta och därmed inte kan inkluderas i gemenskapen. Socialpedagogiken ska bygga upp människors personliga och sociala kapacitet för att stärka det sociala deltagandet inom väsentliga livsområden (Madsen 2006 s. 66).

I den nya planen för småbarnspedagogik tas det upp hur viktigt planering och genomförande av den pedagogiska verksamheten är och hur den utgör grunden för hela småbarnspedagogiken. Småbarnspedagogiken är en helhet och i den ingår fostran, undervisning och vård var pedagogiken betonas. Det skall vara en systematisk verksamhet som stöder barnets lärande och utveckling. Verksamheten skall också utvecklas regelbundet vilket det på bästa sätt görs genom att se tillbaka på dokumentering av barnen. Barnen skall tas med i verksamhetens planering, genomförande och utvärdering. (Utbildningsstyrelsen 2017)

Men det är inte endast barnen som skall tas med i utformningen av verksamheten, ett gemensamt mål är även för vårdnadshavarna att bli mera delaktiga. Enligt den nya planen för småbarnspedagogik skall också vårdnadshavarna ha möjlighet att delta och påverka planeringen, genomförandet och utvärderingen. På detta sätt får vårdnadshavarna en möjlighet att vara mera delaktiga. (Utbildningsstyrelsen 2017)

Som Loris Malaguzzi sagt (fritt översatt från tyska): *"I samarbetet med föräldrarna, är det viktigt för oss (dvs. personalen) att de kan medverka i vårt arbete, att de förstår att daghemmen behöver dem för att kunna vidareutvecklas. Dokumentationen ger oss en fin möjlighet till att informera och är ett betydande underlag för gemensam diskussion."* (Krieg 2002 s. 102)

Därmed blir den andra utgångspunkten för vårt arbete vårdnadshavarnas delaktighet. Vi vill granska den pedagogiska dokumentationens betydelse för vårdnadshavarnas delaktighet; hur de genom pedagogisk dokumentation kan bli mer delaktiga och inkluderas i den dagliga verksamheten på daghemmen.

4.1 Planering av den småbarnspedagogiska verksamheten

Planering är en pågående och mångfacetterad process. På finska daghem planerar man daghemmets årliga helhetsverksamhet oftast några gånger per termin, dvs. gör upp en läroplan, funderar på daghemmets gemensamma värderingar, samarbetet med vårdnadshavarna och på till exempel gemensamma teman i verksamheten. Det här ger en grund åt barngruppens egna planering som i sin tur styrs av barnträdgårdslärares egna pedagogiska tänkande, barnens önskemål och även vårdnadshavarnas insats. (Helenius & Korhonen 2008 s. 184)

Grunderna för planeringen på daghem genomgår tidvis paradigmskiften. Före början av 70-talet gjordes planeringen oftast kring större centrala teman, men när den småbarnspedagogiska utbildningen här i Finland flyttade över till universiteten blev planeringen mer systematisk. Planeringen ändrades från ett mer helhetsomfattande till ett mer ämnesområdesspecifikt och veckoplanen blev lätt väldigt mekanisk med till exempel måndag som rörelsedag, tisdag som pysseldag etc. Våra nationella festdagar utgjorde och utgör fortfarande ofta ramen för planeringen, men det skulle vara viktigt att planeringen av verksamheten ändå förnyas för att fortsättningsvis hållas stimulerande och inspirerande. Nu är man tillbaka till tematiska planeringar, men ses mer ur ett barnperspektiv. Nu övervägs allt mer hur verksamheten ur barnets syn kunde bli en mer positiv helhet; barnens egna verksamhet och intressen samt även stundvis vårdnadshavarnas delaktighet tas mer i beaktande vid planeringen av verksamheten. (Helenius & Korhonen 2008 s. 186-187)

På en del daghem planeras den dagliga verksamheten för två veckor framåt, på andra varje vecka. Vissa planerar även kvartalårsvi. Alla grupper har sina planeringar, men det varierar hur transparent planeringen är, hur gemenskapligt den görs och hur den dokumenteras. Vilken form av dokumentation som används bör också tänkas över. Vårdnadshavarna bör kunna följa med den dagliga verksamheten, information bör lätt kunna ges vidare åt till exempel ny personal och för barnen själv kan dokumentationen bli som minnen av tiden på daghemmet. Dokumentationen utgör också en grund för utvärderingen av verksamheten. (Helenius & Korhonen 2008 s. 185-186)

4.2 Utvärdering av den småbarnspedagogiska verksamheten

"Dokumentationen skall vara ett underlag för våra reflektioner kring det som skett för att vi skall kunna ta nästa steg" (Lenz Taguchi 1998 s. 69)

Då man lyckats dokumentera olika situationer kan man i teamet lättare gå tillbaka till observationerna och reflektera över dem tillsammans. Då kan man få en bredare och mera realistisk bild av verkligheten och kan då med detta som stöd gå in för att utveckla verksamheten. Utan dokumentationen kan mycket bli obemärkt eller bortglömt och kommer således inte till tals inom personalen. (Rintakorpi 2010 s. 53)

Orsakerna till att genomföra utvärdering kan vara många. Ofta utvärderas något för att se om till exempel en verksamhet ska fortsätta eller avslutas. Utvärdering kan också ses som något som strävar efter att skapa förutsättningar för lärande och utveckling, dvs. att de som utvärderar medvetet försöker omvandla utvärderingsresultaten till praktiska förändringar som främjar målgruppen, i det här fallet då till exempel barnen på daghemmet. Utvärdering kan i sig ses som en pedagogisk verksamhet, där utvärderaren fyller en lärarfunktion, och där syftet är att skapa kommunikation mellan de involverade eller berörda parterna. (Sandberg & Faugert 2016 s. 142)

Med utvärdering vill man skapa ett resultat som bygger på ett genomtänkt övervägande och ett systematiskt planeringsarbete som undersöker en aktivitets värde och betydelse. Utvärderingens syfte är att fokusera på det relevanta och att skapa ett användbart utvärderingsresultat, man kan också förbättra en aktivitet för en målgrupp med hjälp av utvärdering. Idag har utvärderingen en större betydelse än tidigare, utvärderingen är mera än bara en process och resultatutvärdering. Det ses som en arena som sprider olika erfarenheter och perspektiv. Utvärderingsbegreppet utvecklas och förändras hela tiden vilket gör att utvärdering varierar i olika sammanhang. Det viktiga är att utvärderingen utförs strukturerat och att den tillämpar vetenskapliga metoder, den centrala betydelsen är bedömningskriterier/mål. Värdekriterierna man väljer för utvärdering skall oberoende vara i balans och fungera i sammanhanget. Det som man skall ta i beaktande är skillnaden mellan uppföljning och utvärdering. Uppföljning baserar sig på redovisning om vad som

hämt med hjälp av identifiering och beskrivning av prestationer. Uppföljningens resultat ger en översikt medan utvärderingens resultat kan basera sig på uppföljningen fast strävan och den grundläggande skillnaden är att systematiskt värdera aktiviteten. (Sandberg & Faugert 2016 s. 11-13 & s. 135)

Planeringsfasen för en utvärdering har fem steg enligt trappstegsprocessen. Trappan skall hjälpa att fokusera på vad som är relevant, underlätta formulering av frågeställningar och tydliggöra vad som lämpar sig bäst i ett specifikt fall.

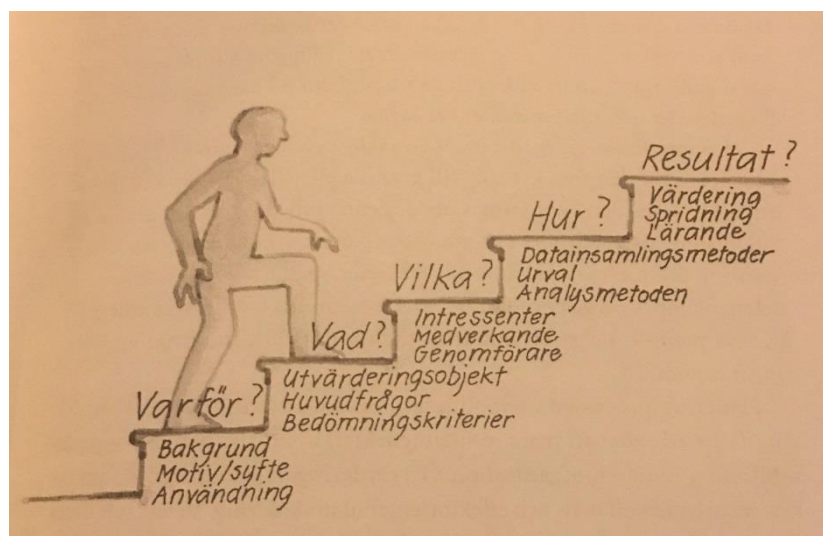

Illustration: Viera Larsson

Figur 1 "Trappan" Fem faser i planeringsprocessen inför en utvärdering.

Trappan skall med hjälp av femstegsprocessen utgöra en logisk arbetsordning för att kritiskt granska eller genomföra en utvärdering. Med hjälp av den kan man lättare motivera och försvara värderingskriterier samt metodval och analyser. (Sandberg & Faugert 2016 s. 29-30)

4.3 Dokumentation som verktyg för planering och utvärdering

Att dokumentera barnens aktiviteter är en krävande, men väldigt givande arbetsmetod och möjligheterna är betydliga. Det är frågan om ett nytt sätt att förstärka, utveckla och

även skapa växelverkan inom småbarnspedagogiken. Och med hjälp av denna växelverkan blir det möjligt att lyfta fram barnens mångfacetterade röster inte bara inom småbarnspedagogiken utan i hela samhället. (Rintakorpi 2010 s. 62-63)

Hur kunde dokumentering enklare bli en del av daghemmens vardag? Hur hittar man tid för att dokumentera och varför gör man det i så fall? Den dagliga dokumenteringen borde vara sådan att man enkelt kommer åt att göra det medan man är med barnen. Ibland kan dokumentering visserligen ske väl inplanerat, så att en vuxen koncentrerar sig på enbart dokumentation, medan de andra i personalen "är med barnen", men då arbetet i stort sätt går ut på att vara där för barnen, vara tillgänglig för snyttandet av näsor, hjälp vid toalettbesök, krama, trösta m.m. är detta generellt sätt inte fungerande och då upplevs dokumenteringen lätt som något för svårt och då blir det ofta helt ogjort. (Rintakorpi 2010 s. 51)

Olika metoder för dokumentation kan vara penna och papper, bandspelare, kamera, videokamera eller digitala verktyg. Det kan vara svårt att genast hitta det rätta verktyget, och man vet aldrig hur något fungerar förrän man provat det. Många gånger ställer personalen för höga krav på sig själva, då de börjar med något nytt och då kan resultaten leda till besvikelser som gör att man helt ger upp. Därför är det viktigt att komma ihåg att det tar tid och upprepade försök, för att kunna hitta den rätta metoden eller rätta till sådant som möjligen inte fungerar eller inte ger önskade resultat. (Wehner-Godée 1998)

Olika dokumenteringsmetoder kan också ge olika resultat och därför är valet av dokumenteringsmetod viktigt att tänka över; ett fotografi säger inte samma som en ljudinspelning och tvärtom. Ju fler medier personalen behärskar, desto fler möjligheter har man alltså. Och en förutsättning då man använder tekniska hjälpmedel till dokumentationen är då också att tekniken faktiskt fungerar; själva utrustningen bör fungera (till exempel ljudupptagningen tillräckligt bra på en bandspelare) och personalen skall också klara av att använda den. (Wehner-Godée 1998 s. 73-74)

Dokumentationsmetoderna inom småbarnspedagogiken kan variera stort, men enligt lagen om småbarnspedagogik, finns det ett dokumenteringsunderlag som åtminstone bör

finnas; för varje barn skall varje år en individuell plan utarbetas, dvs. Barnets plan för småbarnspedagogik (Lag om småbarnspedagogik 7 a § (580/2015) Planen skall utgå ifrån barnets behov och den skall utarbetas i samarbete mellan personalen och vårdnadshavarna. Pedagogisk dokumentation ska användas då planen utarbetas och målen som beskrivs i planen ska sedan beaktas, då verksamheten i gruppen planeras och lärmiljöerna utvecklas. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 10)

4.4 Vårdnadshavarnas delaktighet

”En inkluderande verksamhetskultur ska främja **delaktighet**, likabehandling och jämställdhet i all verksamhet. .... Delaktigheten stärks genom att barnen och **vårdnadshavarna** deltar i planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten.” (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 30)

4.4.1 Delaktighet som socialpedagogiskt begrepp

Delaktighet är ett av socialpedagogikens grundbegrepp och handlar i det här sammanhanget om förhållandet mellan individen och samhället. Delaktighet är en av förutsättningarna för oss att klara av olika livssituationer och anknyta oss till samhällsliga institutioner, verksamhetsmiljöer och kultursammanhang som är viktiga för vår livskvalitet. (Hämäläinen 1999) Den nya planen för småbarnspedagogik menar att en inkluderad verksamhet främjar delaktigheten, man skall värdesätta personal, vårdnadshavare och barns åsikter. Det är viktigt att individen blir sedd, hörd och på det sättet stärks delaktigheten mellan parterna. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 30)

Ett för oss intressant socialpedagogiskt perspektiv på delaktighet är också att delaktighet är något som **sker** mellan en individ och en gemenskap. Det är inte bara ett passivt tillstånd, utan kan ses bestå av tre olika delar: att **vara en del** av något, att **aktivt delta** i något och att **känna sig delaktig** i något (Nivala & Ryyänen 2013 s. 26).

Att vara en del av något kräver att samhället/gruppen/gemenskapen (finska *yhteisö*) godtar individen som en av sina medlemmar och att individen själv vill vara med. För att aktivt ta del av något kräver i sin tur av samhället/gruppen/gemenskapen att det ges möjligheter till det; att det till exempel ordnas verksamhet. Individen i det här fallet skall då

ta del av verksamheten i någon form, och för detta krävs tillräckliga färdigheter för deltagande från individens sida. Känslan av delaktighet kan uppnås då samhället/gruppen/gemenskapen erbjuder möjligheter till gemenskap och individen blir medveten om sin samhörighet till något, om sina möjligheter att delta samt om sin egen betydelse i sammanhanget/sitt värde i gemenskapen. (Nivala & Ryyänen 2013 s. 27).

4.4.2 Vårdnadshavarnas möjligheter till delaktighet inom småbarnspedagogiken

Seija Järvi har i sin artikel *Varhaiskasvatus osallisuuden näkökulmasta* anpassat den danske Monica C. Madsens beslutshierarkistege (ursprungligen tillämpad till granskning av barn och ungdomars delaktighetsnivå) för granskning av vårdnadshavarnas delaktighetsgrad. Stegen består av åtta olika nivåer:

Manipulerat deltagande: Personalen och beslutsfattarna utnyttjar vårdnadshavarna för att främja sina egna uppfattningar om barnets och familjens intressen och behov.

Dekorativt deltagande: Vårdnadshavarna används som ”dekoration” och passiva deltagare för att fylla ut myndighetstexter.

Symboliskt deltagande: Vårdnadshavarna ges muntur endast skenbart, i verkligheten vill man bara visa upp en familjevänlig bild av organisationen istället för att verkligen driva familjernas egna intressen.

Utsatt eller angett deltagande: Vårdnadshavarna ombeds delta, men av en specifik orsak eller under vissa villkor. Då vårdnadshavarna har förstått omständigheterna kring sitt deltagande, väljer de själva om de vill ta del eller ej.

Konsultativt eller angett deltagande: Personalen inom småbarnspedagogiken svarar för projektet/Barnets plan e.d., men det frågas efter vårdnadshavarnas behov, erfarenheter och utvecklingsförslag och vårdnadshavarna har möjlighet att komma med kommentarer under projektets lopp.

Beslutsmässigt deltagande: Vårdnadshavarna har inflytande över den småbarnspedagogiska verksamheten på barn-, enhets- och kommunalnivå.

Initiativtagande deltagande: Vårdnadshavarna planerar och organiserar sitt egna deltagande (till exempel med hjälp av stödgrupper) inom den småbarnspedagogiska verksamheten.

Fostringsgemenskapligt deltagande i planering och utvärdering av verksamheten samt förstärkande av vårdnadshavarnas egna stödverksamhet.

En stege som den här kan vara ett instrument i mätandet av till exempel vårdnadshavarnas delaktighet inom småbarnspedagogiken. Delaktighet är ändå inte något bestående och eftersom det finns olika nivåer till det och delaktighetsgraden kan variera enligt situation, är det viktigt för var och en av de deltagande parterna att hela tiden vara medveten om de olika nivåerna och även veta vilken grad/nivå man strävar efter i den aktuella situationen. (Järvi 2006 s. 4 – 5)

Delaktighet handlar inte enbart om beslutsfattande, så det finns även andra dimensioner till hur man kan se på delaktighetsgraden; till exempel

- 1) hur mycket man vet om verksamheten (vad har informerats, vad man hört, deltagande i enkäter)
- 2) delaktighet i planering/konsultationer (interaktion kring planering, gemensamma planeringstillfällen, diskussionsforum)
- 3) delaktighet i beslutsfattande (delaktighet i de beslut som görs kring till exempel innehållet eller förverkligandet av småbarnspedagogiken)
- 4) aktivt deltagande (deltagande i talkoverksamhet, föräldraföreningsverksamhet, projekt etc.) (Järvi 2006 s. 5)

En faktor som alltså inverkar på både barnens och vårdnadshavarnas delaktighet är all den information som förmedlas från daghemmets sida. Med informationen förmedlas också stämningen från daghemmet och med hjälp av till exempel bilder kan barnet även

utanför daghemmet återgå och minnas vad som hänt, vad som upplevts, eventuellt vad hen lärt sig under dagen. (Rintakorpi 2010 s. 49)

4.5 Delaktighet genom pedagogisk dokumentation

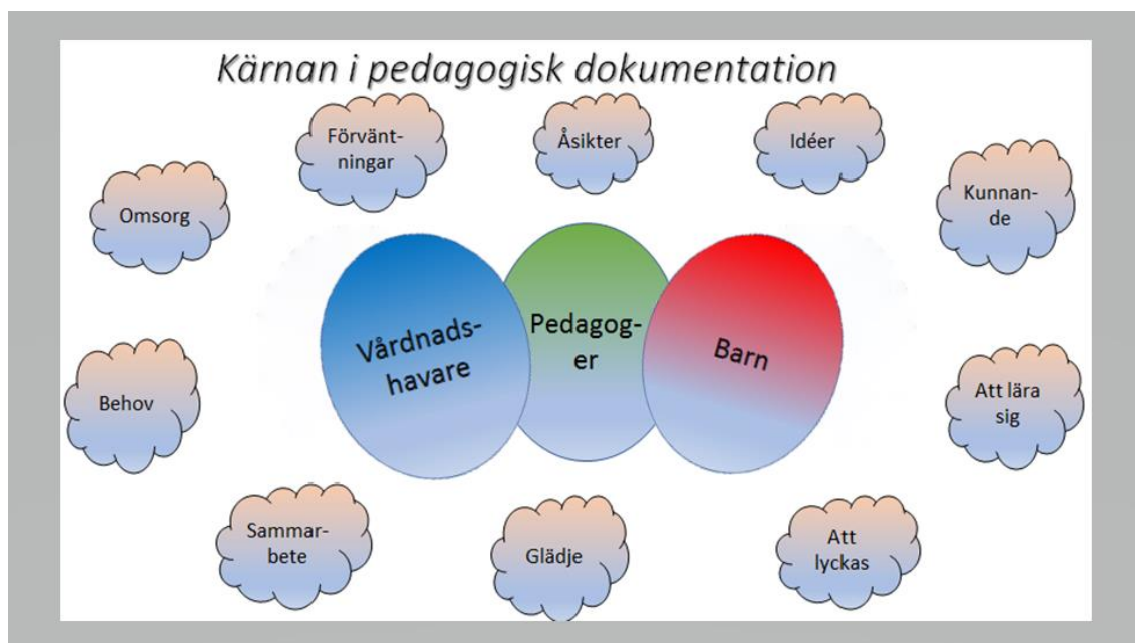
Ur en vardaglig synvinkel betjänar den dokumentation som görs inom småbarnspedagogiken vårdnadshavarna genom att öka deras vetskap om vad som sker på till exempel daghemmet och vad som kommer att ske. Bilder och videosnuttar kan förstärka kopplingen mellan hemmet och den småbarnspedagogiska verksamheten och ger en utgångspunkt, en grund, för samtalen mellan personal och vårdnadshavare. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017 s. 20)

Med hjälp av pedagogisk dokumentation blir vårdnadshavarna alltså delaktiga i daghemmets verksamhet. Dokumentationen synliggör barnets vardag på daghemmet till vårdnadshavarna och då har vårdnadshavarna det lättare i samtal med barnet att uttrycka sina egna tankar och funderingar, då de är medvetna om vad som pågår på daghemmet. Det blir också mer intressant för vårdnadshavarna att på detta sätt ta del av sitt barns vardag på daghemmet, än bara via daghemmets vecko- eller årsplaner. (Keskinen & Lounassalo 2011)

Med hjälp av dokumentation synliggör man även för vårdnadshavarna vilken slags pedagogisk verksamheten innefattar, hur den verkställs i praktiken och hur barnens och vårdnadshavarnas individuella behov och önskemål integreras i den pedagogiska verksamheten. Eftersom de flesta vårdnadshavarna inte själva jobbar inom småbarnspedagogiken, måste saker då beskrivas på ett mer allmänt och vardagligt sätt, utan fackspråk. Personalen ska kunna förklara vad pedagogisk dokumentation betyder och varför det nu istället för de gamla sedvanliga ”pysselprodukterna” mer visas upp fotograferade beskrivningar på barnens verksamhet, digitala produktioner som gruppen tillsammans gjort eller dylikt. Det är inte längre slutprodukten som är den viktiga, utan processen bakom produkten. Dokumentationen blir också pedagogisk först då verksamheten planerats och utvecklats i samarbete. Då är det inte heller enbart personalen som nödvändigtvis agerar som doku-

menterare; alla i barnets närkrets kan delta i dokumentationen och det gemensamma betraktandet av dokumenten är det som ger dem en djupare betydelse. Till exempel bilder som tagits hemma och hämtats till daghemmet för att visas, ger personalen och de övriga barnen en bättre helhetsbild över barnets liv och ser barnet som aktör inte enbart på daghemmet utan även ute i den övriga världen. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017 s. 20-21)

Ett verktyg som kan användas då man tillsammans med vårdnadshavarna, till exempel under ett föräldramöte, vill planera verksamheten är denna bild av den pedagogiska dokumentationens kärna.

Figur 2 Nyckelord till hjälp för pedagogisk dokumentation. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017 s. 121)

Med hjälp av dessa nyckelord kan man göra en pedagogisk dokumentationsplan som är lätt att tolka och sedan även utföra. Genom att välja till exempel de 10 viktigaste sakerna som man vill att daghemmet/barngruppen skall göra, dokumentera dem i en "mindmap" som här ovan, ha bilden framme där både barn och vårdnadshavare kan se den, återgå till den vid planeringar och sedan efter till exempel ett halvt år tillsammans vid ett föräldramöte utvärdera hur/om man lyckats uppnå det man ville. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017 s. 220)

Ett motiv för att dokument som till exempel "Barnets plan för småbarnspedagogik" införts i småbarnspedagogiken, är att öka vårdnadshavarnas och barnens inflytande och därmed delaktighet. Teman som till exempel "Vad behöver stödjas och utvecklas?" eller "Hur kan vårdnadshavare och daghem samarbeta?" ger vårdnadshavarna möjlighet till deltagande och större delaktighet i åtminstone det egna barnets vård, fostran och undervisning inom småbarnspedagogiken. Blanketter som delas ut i förväg till vårdnadshavarna för att fyllas i, uppmanar vårdnadshavarna till att där hemma tala om bl.a. barnets intressen och trivsel och kan vara ett hjälpmedel för vårdnadshavarna att själv föreslå vad utvecklingssamtalet ska handla om/innefatta. (Vallberg Roth 2012 s. 150-151)

Pedagogisk dokumentation hämtar i bästa fall med sig demokrati och delaktighet. Då har alla berörda parter möjlighet och rätt att delta i utvärderingen, planeringen och utvecklingen av småbarnspedagogiken. Om däremot dokumentationen sätter barnen och vårdnadshavarna i en enbart passiv mottagarroll, på nåder för enbart andras tolkningar, har målen för pedagogisk dokumentation inte nåtts. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017 s. 55)

5 METODIK OCH ARBETSPROCESSEN

Vi kommer att redogöra metoden i detta kapitel, vad metoden innebär. Här vill vi även beskriva hur materialet har bearbetats och analyserats och de etiska övervägandena kommer också att tas upp i slutet av kapitlet.

En metod är ett redskap som hjälper att få fram ny kunskap. Det finns fem punkter som måste fylla grundkraven för att en metod skall kunna användas i ett samhällsvetenskapligt forsknings- och utvecklingssyfte. Dessa fem punkter är:

- Det måste finnas en överrensstämmelse med den verklighet som undersöks.
- Man måste göra ett systematiskt urval av information.
- Man skall kunna utnyttja informationen på bästa sätt.
- Resultaten skall presenteras på sådant sätt att andra kan kontrollera och granska hållbarheten.

- Resultaten skall möjliggöra ny kunskap och medvetande om det samhälleliga förhållanden man står inför för att detta ska kunna leda till ett fortsatt forsknings- och utvecklingsarbete och till ökad förståelse. (Holme & Solvang 1997 s. 13)

Det finns många olika forskningsmetoder som man kan använda sig av i socialt arbete. De vanligaste metoderna är kvantitativ metod, kvalitativ metod och i boken *Forskningsmetoder i socialt arbete* tas det dessutom upp rättsvetenskapliga metoder. Då vårt arbete bygger på en kvalitativ undersökning/studie går vi lite djupare in på vad en kvalitativ metod är. Den kvalitativa metoden omfattar tre olika huvudtyper. 1. öppna intervjuer som ger ett direkt citat och beskrivning av tankar, känslor och kunskaper. 2. direkta observationer var det förekommer anteckningar och iakttagelser. 3. Dokumentanalyser i kvalitativ forskning var det förekommer citat från skrivna källor till exempel behandlingsdokument och officiella rapporter. Den kvalitativa metoden skall beskriva individer ur ett helhetsperspektiv, avgränsningar måste ändå göras för att hålla fokus på specifika teman. (Larsson et al. 2005 s. 91-92).

Vi började arbetsprocessen med att kontakta Emma Sandberg som skrivit arbetet vi tar inspiration av. Sandberg jobbar som barnträdgårdslärare på Sedmigradskys daghem Marias Asyl och därmed har hon information om hur handboken hon gjorde till sitt examensarbete använts under de senaste åren och hur utvecklingen av pedagogisk dokumentation gått framåt.

5.1 Metodval

I vårt arbete har vi valt att utföra en kvalitativ studie. Med en kvalitativ studie finns det både för och nackdelar. För att vi fokuserar oss på några specifika daghem finns det fördel med att gå mera in på djupet och ställa följdfrågor som minskar missförstånd istället för att göra en stor undersökning med enkätsvar på många olika enheter. Nackdelar med en kvalitativ studie är bearbetning av materialet och kategorisering av svar. Slutsatserna från dokumenteringen kan ha svackor i att vara allmänt tillämplig då fokuset är på några få daghemsenheter.

Det är viktigt att hitta en metod som passar in i arbetet. Jacobsen tar upp i boken *Förståelse, beskrivning och förklaring* hur undersökningens validitet och reliabilitet är beroende av vilken metod man använt sig av. (Jacobsen 2007 s. 46) Jacobsen skriver också hur den kvalitativa metoden ger mest nytta om man vill få en klarhet hur människor uppfattar någonting. Han menar också att man skall förstå hur människor tolkar och förstår en viss situation. (Jacobsen 2007 s. 56) Här var vår tanke att få både personalen och vårdnadshavarna att tolka det dom tycker är pedagogisk dokumentation och användningen av denna. Den kvalitativa studien riktar sig mot att få fram erfarenheter, kunskap och personliga åsikter både av personal och vårdnadshavarna vilket vi i detta fall var ute efter med hjälp av en fokusgruppintervju för personal och enkät för vårdnadshavare till barnen på Stiftelsen Sedmigradskys och Barnavårdsföreningens daghem.

Under vårt samtal med Sandberg bollade vi fram och tillbaka med olika idéer om hur vi kunde samla in material för vår studie och hur vi bäst kunde ta reda på den aktuella situationen på både Sedmigradskys och Barnavårdsföreningens daghem. Vi kom fram till att vi med fokusgruppintervjuer på personalen kunde få en djupare insikt i de respektive daghemmens aktuella användning av pedagogisk dokumentation, men för att få en blick på vårdnadshavarnas upplevelser och känsla av delaktighet kunde en enkätförfrågan leda till ett högre deltagande och ett mer omfattande resultat. Vi hade gärna gjort en gruppintervju även med vårdnadshavarna, om vi hade kunnat ordna intervjun i samband med ett redan inplanerat föräldramöte/föräldrakväll (då kunde deltagarantalet möjligtvis ha blivit större och därmed känts mer meningsfullt), men detta gick tyvärr inte att organisera.

Eftersom Sedmigradskys och Barnavårdsföreningens daghems sammanlagda antal uppgår till nio, kunde vi inte göra intervjuerna på samtliga daghem. För att begränsa antalet valde vi därför hälften, dvs. två respektive tre daghem från vardera föreningen.

5.1.1 Fokusgruppintervju

Vi har alltså fokuserat på fokusgruppintervju med personalen och åt vårdnadshavarna delade vi ut enkäter på respektive daghem. Fokusgruppintervju är en systematiserad gruppintervju och skall på ett enkelt sätt skapa delaktighet. Grundtanken är att deltagarna

i interaktion kan dela med sig av olika perspektiv på ämnet och därmed skapa en diskussion som kanske annars inte skulle uppstå. Personerna i fråga skall komma fram till hur man värderar, förstår samband och innebörden. Det sägs att samtalet mellan personer är det viktigaste instrumentet för att upprätthålla en subjektiv bild av verkligheten. (Larsson et al. 2005 s. 170)

I en fokusgruppintervju är det inte bara intervjuarens frågor som skall besvaras utan personerna i fråga får också ställa frågor åt gruppen som kan besvaras. En fokusgruppintervju skall ha ett relativt avgränsat tema så att diskussionen inte spårar ut. Jacobsen tar upp hur man inte alltid tänker på vad som händer då man upplever något. Här kan fokusgruppintervjun vara till stöd, tankeprocessen sätts igång och man bearbetar det som hänt och sina egna erfarenheter. Under en gruppintervju kan man effektivt få fram och tydliggöra enskilda personers erfarenheter. (Jacobsen 2007 s. 94)

Vi vill få fram vad personalen samt vårdnadshavarna (enkätsvaren) tycker är viktigt och en fokusgruppintervju ger ett bra underlag till detta, det bygger också på en dialog med delaktighet inom gruppen. Man kan på ett snabbt sätt sammanställa materialet och redovisa det. I en fokusgruppintervju är det viktigt att deltagarna är intresserade av ämnet så att diskussionen kan flyta på, de skall vara engagerade och det skall finnas möjlighet att få stöd. (Larsson et al. 2005 s. 171)

I den kvalitativa intervjun är vårt syfte att möta intervjupersonen direkt för att få ett unikt samtal som uppstår här och nu. Widerberg menar att vi som forskare skall ha det redskap som behövs för att få fram och följa upp just det som intervjupersonen berättar och dess förståelser. (Widberg 2002 s. 16) Fokusgruppintervju är till för att få ett brett material över olika synpunkter på det som händer i gruppen. Kvale och Brinkmann tar upp i boken *Den kvalitativa forskningsintervjun* hur moderatoren introducerar diskussionen och leder den så att man vågar ta fram personliga åsikter och dylikt vid behov. Målet med fokusgruppintervju är inte att hitta lösningar på frågan utan att föra fram uppfattningar kring temat. (Kvale & Brinkmann 2009 s. 166)

Då vi först planerat att utföra en fokusgruppintervju med både personal och vårdnadshavare gjorde vi en intervjuguide med frågor åt både personalen och vårdnadshavarna som skulle besvaras under ett gruppintervjutillfälle. Då det blev klart att ingen intervju med vårdnadshavarna var möjlig, omformulerade vi intervjuguidens frågor riktade till vårdnadshavarna till en enkät. Utgående från frågorna till personalen (bilaga 2) ställde vi ibland följdfrågor för att få igång en större diskussion, men innehållet försökte vi hålla till ämnet pedagogisk dokumentation och delaktighet. Av materialet vi fått in både skriftligt under tillfället och genom inspelningen gjorde vi innehållsanalyser som vi sedan jämfört med varandra och därifrån jobbade vi vidare med att hitta sätt som stöder den pedagogiska dokumentationen i daghemmets vardag samt hur vårdnadshavarna kunde ta del av det som händer under dagen.

5.1.2 Innehållsanalys

Det finns många olika sätt att analysera kvalitativa data. När vi gjorde vår innehållsanalys började vi med att dela det material vi samlat i olika teman eller kategorier och efter det försökte vi hitta ett samband mellan kategorierna för att få bästa möjliga resultat. Det första vi gjorde var att beskriva dokumentationen. Då vi gjort intervjuerna på alla daghem var det följande steget att analysera och transkribera intervjuerna, efter det delade vi upp svaren i kategorier för att se om vi hittar samband mellan daghemmen och personalen vi intervjuat.

I vår innehållsanalys gick vi igenom fem (5) olika faser. Faserna är kategoriserade dvs. uppdelning av teman, fylla kategorierna med rätt innehåll och använda citat, räkna hur ofta olika teman kommer fram, jämföra intervjuerna och hitta skillnader och likheter samt söka en förklaring till skillnaderna. Det första steget blev alltså att hitta vilka teman intervjuerna innehåller och vad som är det viktigaste. Efter det såg vi på alla intervjuerna vi gjort och kategoriserade dem i rätt teman utifrån intervju-svaren. Kategorierna gav oss en överblick om vi hade liknande svar i de olika intervjuerna vi gjort eller om svaren skiljer sig åt fast frågan varit den samma. Med kategorisering ville vi förenkla analysen så att vi kunde få en bättre översikt och att det blev lättare att jämföra intervjuerna och se på dem från olika synvinklar. Vi hade inte valt teman eller kategoriserat något på förhand utan använde oss av de svar vi fått och från detta valde vi ut kategorier som passade både

våra frågeställningar och svar. Då våra kategorier var valda kunde vi genom till exempel citat, se vad personalen sagt om den definierade kategorin. Efter allt detta jämförde vi intervjuerna med varandra. Från materialet vi har transkriberat kunde vi se om liknande svar dök upp av flera i personalen/på flera av daghemmen, vilka skillnader som fanns och vad som var gemensamt samt om vi fått svar på varför något daghem använder en viss form av dokumentation medan ett annat daghem inte gör det. (Jacobsen 2002 s. 134-144)

5.2 Etiska aspekter

Vi måste ta i beaktande de etiska aspekterna i processen. Då vår beställare är Sedmi-gradsky och Barnavårdsföreningen vet vi inom vilka daghem vi gör vårt arbete. I arbetet kommer vi dock att vara anonyma med arbetsplatsen och gruppintervjuerna med personalen gjordes anonymt, likaså insamlandet av enkäterna av vårdnadshavarna.

Före inledandet av materialinsamling har vi bitt om forskningslov och om samtycke för inspelning av gruppintervjuerna av samtliga deltagande. Eftersom vi använder ett tidigare liknande arbete som inspiration har vi varit extra noggranna med att plagiat inte förekommer.

Jacobsen tar upp tre olika etiska aspekter i undersökning av människor - sanningsenlighet, informerat samtycke och skydd av privatlivet. Sanningsenlighet betyder att vi inte kommer att ändra på resultat och svar vi får via intervjuerna eller formulera svaren så att de kan missförstås. De vi intervjuat har själva fått bestämma över om de vill vara med och om deras svar skall få användas. Informerat samtycke stöder detta val. Personerna skall vara skyddade och säkra på att de inte är igenkännbara och att man inte kan koppla svaren till daghemmet eller personerna. (Jacobsen 2012 s. 32) Vi har tagit i beaktande alla dessa aspekter då vi skrivit och gjort intervjuerna. Vi har också följt Arcadas god vetenskaplig praxis vid studier.

6 RESULTAT

Efter att ha lyssnat och läst igenom de transkriberade intervjuerna har vi delat in resultaten i tre större teman/helheter som var och en kan delas i två mindre delområden, sammanlagt alltså 7 olika helheter. Det första temat är pedagogisk dokumentation med de två delområdena pedagogisk dokumentation ur personalens synvinkel och pedagogisk dokumentation ur vårdnadshavarnas synvinkel. Det andra temat är planering och utvärdering med planering som det ena och utvärdering som det andra delområdet. Det sista temat är vårdnadshavarnas delaktighet med de underliggande delområdena vårdnadshavarnas delaktighet från daghemmets sida och vårdnadshavarnas delaktighet ur egen synvinkel.

Vi har intervjuat totalt fem (5) daghem och 14 från personalen vilket vi tycker att är ett bra antal för att få många olika synvinklar och en bra diskussion. Enkäterna som vi skickat ut till vårdnadshavarna var totalt 102 och tillbaka fick vi 29 som ger en svarsprocent på 28,4%. Vi hade dock hoppats på en lite bättre svarsprocent, men vi tycker ändå att vi fått tillräckligt med svar av vårdnadshavarna för att få en inblick på vad de tycker och deras tankar.

6.1 Pedagogisk dokumentation

Överlag kan vi väl efter utförda intervjuer och insamlade enkäter konstatera att pedagogisk dokumentation för ingen i personalen vi intervjuade var helt främmande, men att det för flera av vårdnadshavarna var oklart, vad dokumentation på daghem överlag kan innefatta.

6.1.1 Pedagogisk dokumentation ur personalens synvinkel

Den pedagogiska dokumentationen verkar inte ännu vara en helt naturlig del av vardagen, men på alla daghem vi besökte fick vi höra att arbetet kring pedagogisk dokumentation kommit igång. Personalen hade tagit del av föreläsningar och fortbildningar om pedagogisk dokumentation och kunde ta upp exempel på vad pedagogisk dokumentation är.

”Pedagogisk dokumentation är att synliggöra de pedagogiska processerna för både barn och deras föräldrar och för en själv liksom att hur man/vad man har för mål och syfte och vad som är idén bakom det, om man har gjort det som man tänkt och vart man har kommit liksom med det.”

Alltid verkade det dock inte vara helt klart för alla vad som gör dokumentationen pedagogisk och vad som bara är dokumentation i allmänhet. Kommentarer som

”Jag vet inte de här nu pedagogisk dokumentation, men de är nu dokumentation i alla fall...”

eller

”...är det också en sorts? Ja dokumentation? Är det pedagogisk?”

kom upp i några av samtalen, medan det för andra verkade vara en självklarare sak:

”..., men inte själva materialet gör en pedagogisk dokumentation. Det är inte bara att man har material, utan man måste ha ett mål med materialet liksom.”

Metoder för dokumentation som räknades upp på de olika daghemmen var fotografier, videon, anteckningshäften, blanketter av olika slag (se **Fel! Hittar inte referenskälla.** som exempel), ljudinspelningar, intervjuer, barnens egna portfolier/pärmar/böcker, e-post, teckningar med av personalen tillagda anteckningar/kommentarer och dokumentation i form av en tankekarta (eng. Mindmap) gjord på pekplatta.

Av dessa kunde vårdnadshavarna ta del av till exempel fotografier via Instagram (alla daghem vi besökte använde sig av Instagram), videosnuttar på bl.a. morsdags-/farsdagskaffe eller föräldramöten och upphängda teckningar på daghemmens väggar. Åtminstone ett daghem hade ordnat vernissage med barnens alster för vårdnadshavarna under det senaste året och en barngrupp hade gjort egna böcker i samarbete mellan vårdnadshavarna och daghemmet. E-post skickas till vårdnadshavarna av alla daghem i form av veckobrev, månadsbrev eller infobrev och även spontana e-postmeddelanden tillsammans med barnen kunde skickas under dagarna i några av barngrupperna. På åtminstone ett av Barnavårdsförbundets daghem användes en förstoring av en speciell blankett (**Fel! Hittar inte referenskälla.**), gjord av chefen för småbarnspedagogik Noora Lohi, för att för vårdnadshavarna bättre synliggöra både planeringen och utvärderingen av verksamheten.

Inställningen till pedagogisk dokumentation varierade bland personalen, även inom de olika enheterna, och en del av personalen upplevde pedagogisk dokumentation snarare

som en belastning än som ett hjälpmedel i det egna arbetet, medan andra redan kunde se nyttan och stödet dokumentationen gav dem i det dagliga arbetet. Vid några av intervjuerna konstaterades det att pedagogisk dokumentation helt enkelt ännu är ett så nytt arbetsätt att man, trots fortbildningar och föreläsningar, ännu håller på att lära sig det.

” vi är kanske mera ännu på det här stadiet när vi övar oss....., men vi är ju också ganska nya ännu i det här.”

Problemen med pedagogisk dokumentation som togs upp under diskussionerna var till största delen tidsbrist, men också upplevelsen av att inte vara så van vid den nya teknologin som nu kommit in som alternativa instrument för dokumentation. Man upplevde att dokumentationen ofta blev en fråga om prioritering; tid för dokumentation gentemot tid med barnen. Det upplevdes också att dokumentation var något som kunde ändra på stämningen och påverka till exempel en verksamhet på ett negativt sätt.

”...den där stunden när man har dom där barnen och man liksom har fått den, skapat den där bubblan så att säga att alla är där och har, alla är intresserade av samma sak och man har en sån där stämning, så om man då skulle stiga upp och gå efter paddan så skulle man spräcka den där bubblan och den stunden skulle vara förstörd... att den är så värdefull den där stunden att man ser barnen och man är faktiskt närvarande med dem... att jag tror ibland att den där dokumentationen blir en sån där press att man inte ens kan njuta av den stunden för man tänker hela tiden att jag borde ha dokumentera det här, jag borde ha, borde ha, istället för att bara kunna vara där med barnen, att prata och diskutera...”

6.1.2 Dokumentationen ur vårdnadshavarnas synvinkel

I enkäten som delades ut bland vårdnadshavarna frågades bl.a. hur vårdnadshavarna får ta del av den dokumentation som utförs på daghemmen. I följebrevet till enkäten nämndes att vårt arbete handlar om pedagogisk dokumentation, men i frågorna till vårdnadshavarna ville vi ta reda på vilken sorts dokumentation de var medvetna om överlag. Endast två av 29 lämnade denna fråga obesvarad, en svarande undrade vad som avsågs med dokumentation och en var osäker på om hen egentligen fått ta del av annan dokumentation än den som visats vid utvecklingssamtalen. De övriga nämnde som primära dokumentationskällor e-post och fotografier i olika format; till exempel bilder på Instagram eller bilder bifogat till veckobreven.

Vissa saker visas i tamburen på planscher etc. De som har Instagram kan följa med där, de som inte har är rätt ovetande om vad som ”hänt”. [*Gruppnamn*] har aldrig visat bilder på ngn platta eller dyl. Ju äldre barnen blir desto mindre information om dagens händelser fås från dagis. Veckoschemat visar klubbar och utflykter.

Den största delen nämnde e-post som kanal att ta del av dokumentationen, hälften nämnde fotografier och en tredjedel tog upp föräldra-/utvecklingssamtalen. Några nämnde även att de fått se videosnuttar, ett par tog upp föräldramöten och informationsförmedling vid lämning/hämtning av barnen nämndes av några. Endast en tog upp barnens egna verk inne på daghemmet.

De flesta verkade rätt nöjda med den dokumentation de nu fick ta del av, fast någon undrade om det eventuellt fanns sådan dokumentation de inte var medvetna om, till exempel om det gjorts olika test på barn. Det positiva med dokumentationen som nämndes var att den hjälper vårdnadshavarna att veta och förstå vad som händer på daghemmet under dagarna.

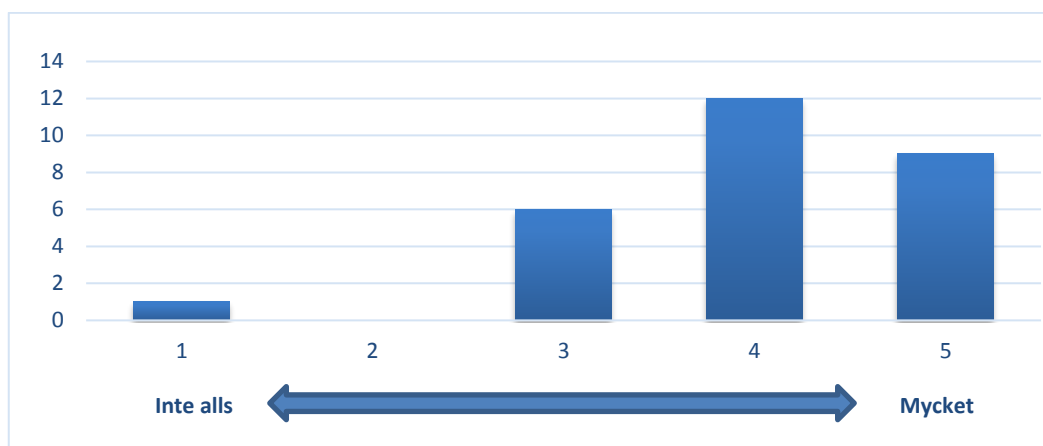
Informationer om de olika teman de behandlar hjälper som utgångspunkt för diskussion hemma.

Hjälper oss att förstå vad/vilka färdigheter barnet övar på. Eventuellt vore det bra med feedback ang. vad som gått bra/mindre bra, så att man kan fästa uppmärksamhet på det hemma.

Bland de svarande fanns också några som önskade sig få se mer av barnens individuella dokumentation eller de som inte ansåg sig få tillräcklig information om den dagliga verksamheten. De flesta tyckte ändå de fick en både bra och mångsidig inblick i verksamheten och att dokumentationen de nu fick ta del av var tillräcklig.

Jag tycker dokumentationen är alldeles tillräcklig och över förväntan. Vill inte belasta personalen med mera pappersjobb, dom är som bäst med barnen! Den viktigaste infon får man vid hämtningarna och föräldrasamtalen.

För att få en överblick över hur dokumentationens betydelse värderades av vårdnadshavarna med tanke på känslan av delaktighet i daghemmets verksamhet, så bad vi dem ännu poängsätta betydelsen på en skala från ett till fem. Bara en ansåg att dokumentationen inte hade någon betydelse, de övriga tyckte ändå betydelsen var högre med ett medeltal på 4. En lämnade frågan obesvarad.

Figur 3 Dokumentationens betydelse för känslan av delaktighet hos vårdnadshavarna?

6.2 Planering och utvärdering

Planering och utvärdering sker på daghemmen dagligen i någon form. Med hjälp av planering och utvärdering får både barnen, vårdnadshavarna och personalen en bredare blick i vad man kan lägga till och vad som saknas i verksamheten och hur man på bästa möjliga sätt kan följa upp barnen så att till exempel deras inlärning blir så bra som möjligt. I våra intervjuer frågade vi personalen på respektive daghem hurdan roll den pedagogiska dokumentationen spelade i detta. Vi frågade även vårdnadshavarna vilken möjlighet de upplevde att de hade att delta i planeringen och utvärderingen på daghemmet.

6.2.1 Planeringen ur personalens synvinkel

Under diskussionerna med personalen kom det fram att planering i regel sker veckovis med det egna teamet. Under året planerar daghemmen även några gånger tillsammans med de andra daghemmen under samma förening. På Barnvårdsföreningen hade till exempel alla barnträdgårdslärarna på de olika enheterna en träff per termin och sedan dessutom månatligen träffar inom de egna enheterna.

På några av daghemmen berättades det att dokumentationen nog användes som hjälp vid planeringen, främst för att hjälpa personalen komma ihåg vad till exempel barnen visat intresse för, men många förlitade sig ändå mest på sitt egna minne och kände inte att de måste ha allting dokumenterat. Planeringen verkade överlag, på alla fem daghem, vara

väldigt barncentrerad och vad barnen intresserar sig för och önskar sig, verkar utgöra grunden för planeringen av verksamheten. Ett av daghemmen höll till exempel på med ett "veckans kompis"-projekt, där varje barn i tur och ordning fick önska sig program och/eller tema för veckan och då användes till dokumenteringen en för just detta ändamål uttänkt blankett. Blanketten av Noora Lohi (bilaga 4) användes också på Barnavårdsförningens daghem vid både planering och utvärdering och upplevdes som ett enkelt sätt att dokumentera.

” ...det här är ett ganska simpelt system [tittar på Nooras blankett]. Allt finns där, så sen när man har gjort det här, så utvärderar man det och sen när man sätter den bort och tar nästa grej och man sitter ner, så har man flera stycken av dom här och därifrån kan vi bara titta att vad har vi tyckt och vad for bra o vad for dåligt... så det har nog hjälpt det här systemet mycket.”

6.2.2 Utvärderingen ur personalens synvinkel

I intervjuerna talade vi mycket om utvärderingen och hurdan utvärdering respektive daghem utför. Utvärderingen har en viktig roll i daghemmets vardag då personalen kan med hjälp av utvärderingen ha koll på till exempel hurdan utveckling barnet har och hur barnet klarar sig i de vardagliga sysslorna. Den största utvärderingsmetoden som alla daghem hade gemensamt är Barnets plan (vasun). Barnets plan hjälper personalen att följa med barnets utveckling från start till slut, och för att den fylls i av både personalen och vårdnadshavarna (skilt) så ger den en bra helhetsbild. Det kom tydligt fram i intervjuerna att Barnets plan är viktig och att den används som en uppföljning och diskuteras efter ifyllning med alla parter (barn, pedagoger, vårdnadshavare). Mycket utvärdering kommer också till tals på olika möten i samband med planering som det är nämnt i kapitlet 6.2.1.

"vi har ju överföringsmöte med kolleger, och så kommer det muntligt fram ganska mycket. Men sen har vi den där vasun var det blir dokumenterat"

"och när jag har läst de där gamla vasun och nya nu, vi har ju bytt botten för det så tycker jag nog att vi har blivit skickligare, eller de där pappren ger mera information kanske än vad de har gjort..."

Som det kom fram i planeringen är tidsbristen stor och då uteblir ofta också utvärderingen av till exempel hur dagen gått eller vad barnen har gjort. Utvärdering sker därför ofta genom muntlig diskussion under dagen. Det kom också fram att man ofta inte går tillbaka och tittar på det som är nerskrivet, utan utvärderingen blir omedveten. Då utvärderingen har ett samband med planeringen, menade personalen att då veckans verksamhet planeras

kan de omedvetet ta i beaktande något som barnen gjort tidigare från minnet fast det inte är nerskrivet på papper.

Ett problem som kom fram på ett av daghemmen var att utvärderingen endast sker två gånger i året vilket är alldeles för lite. De menade att då utvecklingen av barnet sker hela tiden borde utvärderingen hålla samma princip.

"...för alltså den där utvärderingen gör man ju egentligen två gånger per år och det är nog lite för sällan för att utveckla sin verksamhet två gånger per år. För barnen utvecklas ju hela tiden och jag tror inte ens man tänker på saken, liksom före man sen nästa det där höst igen får nya barn så en man helt så att "herregud vad skall det här bli, dom kan ju ingenting". Och så minns man att det var ju precis likadant i fjol. (det är en process)"

Det kom också fram andra utvärderingsmetoder förutom barnets plan och muntliga samtal. Ett daghem använder sig av 5-15 metoden, medan ett annat daghem har intervjuat barnen både på hösten och våren och genom det lagt upp mål som blivit uppnådda eller inte. Barnen har via dessa intervjuer själv fått vara med för att utvärdera sin framgång.

"jag brukar använda den där 5-15... det är en sån här, den finns för yngre barn och äldre barn. Den är ganska djup, vad heter det stor enkät kan man kalla det. Där man kan sen kolla lite var finns det eventuella problem"

"jag tycker att det har ganska mycket nytta till det här med föräldrasamtal och sånt, just att ställa upp mål åt barnen och det där sen när man har föräldrasamtal om man har dokumenterat, vi har ju intervjuat dem (barnen) förresten en dokumentationsform som vi glömde nämna... så vi har intervjuat dem på hösten, så där är till exempel frågor som att vad tycker du om att göra på dagis, vad skulle du vill göra mera, och nu på våren har vi gjort samma intervju på nytt och kollat att har det ändra och så fick dom liksom berätta att tycker dom att dom har uppnått dom här målen som dom, att dom fick själv utvärdera att hade dom gått framåt att har dom liksom utvecklats och vi försökte uppmärksamma dem på att leker dom nuförtiden med flera barn än på hösten, har dom fått mera kompisar, sånt där som man nu absolut inte skulle komma ihåg om man inte skulle ha skrivit upp det..."

En annan sak som kom till tals var att det inte bara är barnen som personalen utvärderar utan också olika situationer som stärker grupp målet och som de sedan kan fundera vidare på.

"O vi har vårt grupp mål, mål med vår grupp e att stärka de sociala relationerna, så vi har också en "bra-burk" där vi skriver upp när barnena har gjort någonting liksom sånt där spontant snällt till varandra, så de ju också nåt slags... så att vi sen kan på någonting vis utvärdera vårt mål"

6.2.3 Planering och utvärdering ur vårdnadshavarnas synvinkel

Hälften av alla svarande ansåg sig ha möjlighet till att delta i både planeringen och utvärderingen av verksamheten vid det egna barnets daghem. Därtill tyckte en fjärdedel att de

åtminstone delvis kunde delta, eller kunde delta i antingen planeringen eller utvärderingen. Endast två stycken tyckte att de inte alls kunde/fick delta, en kände inget behov av att delta, tre lämnade frågan obesvarad och en tyckte frågan var för svår.

De som tyckte sig kunna delta i planeringen och utvärderingen, kände att deras åsikter och förslag togs i beaktande. De upplevde att de lätt kunde kommunicera med daghemspersonalen och de var nöjda med den planerade verksamheten. Dokumentationens roll i detta sammanhang kom dock inte så starkt fram. Den dokumentation som här nämndes var främst dokumentationen kring utvecklingssamtalen och Barnets plan.

Bland de svar där möjligheten till delaktighet i planering och utvärdering upplevdes som bara delvis, var dock de flesta nöjda ändå och tyckte att de litade på personalens omdöme och kunskap och upplevde inget behov av att själv delta mera. Endast en vårdnadshavare önskade sig uttryckligen få delta mera i planeringen.

6.3 Vårdnadshavarnas delaktighet

Vårdnadshavarnas delaktighet togs till diskussion i intervjuerna med personalen på daghemmen och detta var också huvudtemat i enkäterna som vårdnadshavarna svarade på. Här har vi försökt sammanfatta och jämföra de olika uppfattningarna som kom fram i intervjuerna och enkäterna.

6.3.1 Vårdnadshavarnas delaktighet från daghemmets sida

Under intervjuerna med personalen kom vårdnadshavarnas delaktighet till tals. På de flesta daghemmen i de flesta grupperna tyckte personalen att vårdnadshavarna i stort sätt var engagerade i och intresserade av daghemmets verksamhet. Daghemmen gav möjlighet till vårdnadshavarna att delta i verksamheten genom att direkt be om hjälp eller önskemål, men det fanns även initiativtagande till delaktighet från vårdnadshavarnas sida.

Många daghem menade att vårdnadshavarna får den information de behöver och att de känner sig tillräckligt delaktiga i verksamheten som den är. Det kom också fram att det

räcker för de flesta vårdnadshavare att med endast några ord tacka för dagen. Personalen menade också att vårdnadshavarna kan känna att de måste vara mera engagerade ju mera delaktiga de blir i daghemsverksamheten.

"... de känner sig tillräckligt delaktiga i den här verksamheten som den är... att en del vill veta mera, andra räcker det med att man säger tack och hej, att dom är inte, dom har inte det där behovet att veta mera..."

"jag tror att många föräldrar är rädda att det betyder också att dom skall måsta på något sätt börja mera vara engagerade och jag tror att många föräldrar har det där att de blir en press för dom att dom tror nu betyder det att dom också måste börja med det ena och det andra..."

Vårdnadshavarna har tagit initiativ att komma med idéer och en del daghem har utvecklat blanketter från vårdnadshavarnas önskan för att få mera information än bara basfakta. Alla daghem menade att om vårdnadshavarna vill vara delaktiga i verksamheten så ser de inte det som ett problem.

"jag tycker om vi skulle ha föräldrar som vill vara med på utflykter så skulle det vara möjligt... men jag tror att om någon skulle visa intresse för att var med på utflykter eller nog ibland så har någon kommit med någo förslag att vart skulle ni kunna gå så det där på den nivån..."

Ett av daghemmen förklarade vårdnadshavarnas delaktighet såhär;

"alltså föräldrarna här är engagerade om man jämför såhär överlag, men grejen är ju den att då kanske inte.. Det är lite nytt tankesätt det här att också föräldrarna skall liksom komma med idéer, det är ju sådant man måste på sätt ock vis skola dem till och det är ju det som de här nya planen nu strävar efter att..."

Det kom tidigare fram att alla daghem använde sig av Instagram och det visade sig att vårdnadshavarna blir mera delaktiga via detta i barnets vardag, och om vad som händer under dagarna då de följer med kanalen. Alla daghem ordnade också olika fester där vårdnadshavarna kan vara delaktiga. Till exempel halloween-fest, farsdags-, morsdagskaffe, banor på gården med föräldrarna, pop-up lästunder osv. Föräldraföreningarna i respektive daghem varierade mycket. Det fanns både aktiva föräldraföreningar och de som hade mindre aktiva. De vårdnadshavare som är med i föräldraföreningen blir automatiskt delaktiga i daghemsverksamheten på olika sätt. Föräldraföreningarna har ordnat till exempel teaterföreställningar, fester på kvällstid, sponsorerar aktiviteter och olika stipendier mm.

"...dom har nu varit ganska aktiva. Kanske inte nu riktigt senaste tiden, men nog kommit med idéer vad vi sku kunna göra o sponsorerar o alltmöjligt... men ja funderar va sku dom kunna göra mera?"

"nä nu har dom ju nångång kommit med några konkreta idéer också liksom"

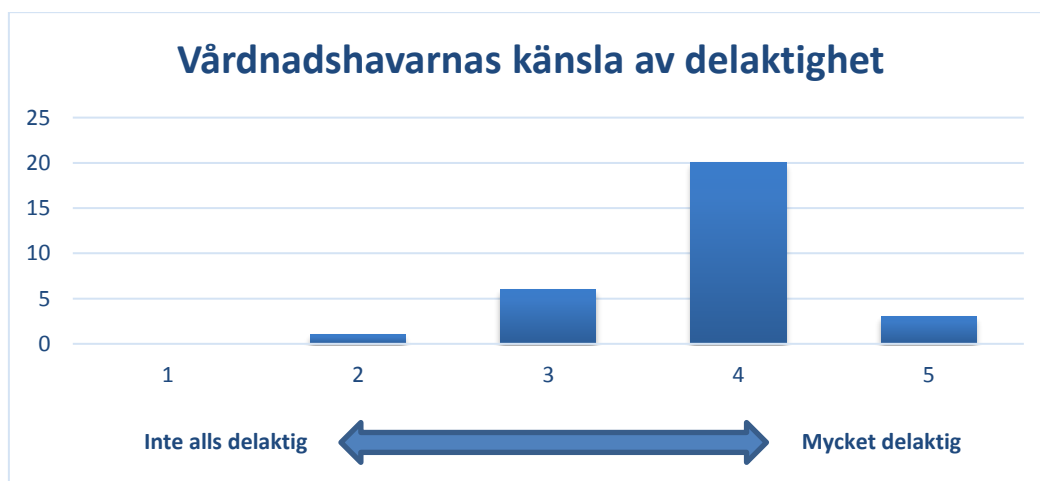
"nångång har dom haft nån glögg vid julen o sen nån vi våren har dom kanske haft någoslags picnic nångång... o sen ordnar föräldraföreningen, men de e / där e int någo barn me, nån sån där middag dit vi brukar vara bjudna också men..."

På ett daghem fanns det en pappa som gärna läser spännande sagor för barnen och bygger rekvisita för sagorna, vilket har varit helt och hållet vårdnadshavarnas initiativ.

Daghemmen överlag tyckte att vårdnadshavarna är snabba på att svara på frågor och meddelanden som gäller olika aktiviteter och är allmänt i bra kontakt med personalen, vilket ger en delaktighetsfrämjande känsla.

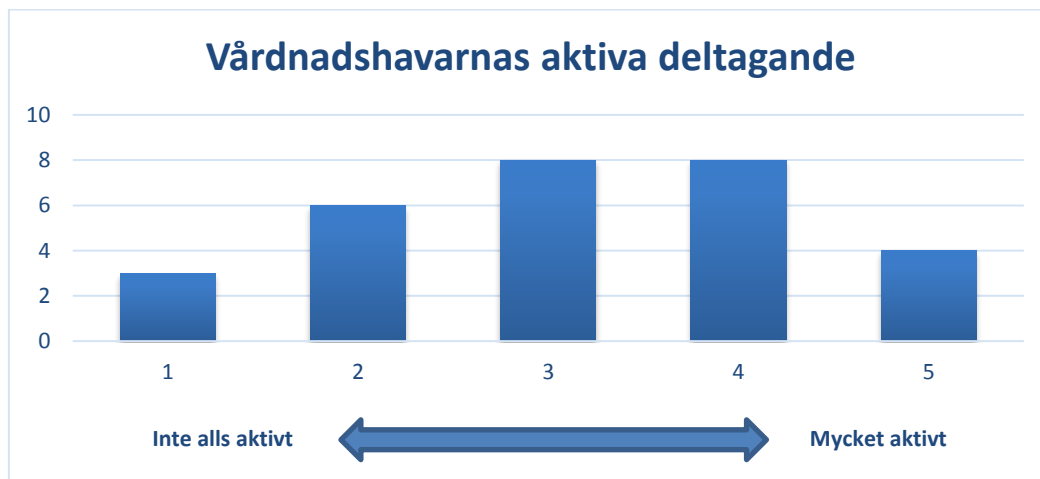
6.3.2 Vårdnadshavarnas delaktighet ur egen synvinkel

Den första frågan i enkäten till vårdnadshavarna var att på en skala från ett till fem (där 1 stod för inte alls delaktig och 5 för mycket delaktig) säga hur delaktiga de kände sig i daghemmets dagliga verksamhet. Med denna fråga vill vi få en överblick av hur stark känslan av delaktighet var bland respondenterna. Av svaren vi fick var det ingen som kände att den inte alls var delaktig och bara en som gav en tvåa som svar. Över 2/3 kände sig mer än måttligt delaktiga med 18 stycken fyror och 3 stycken femmor som svar. Medeltalet för känslan av delaktighet blev 3,87.

Figur 4 Hur delaktiga känner sig vårdnadshavarna i daghemmets verksamhet?

Då vi frågade hur aktivt vårdnadshavarna själv deltog i daghemmets verksamhet var resultatet mycket mer utspritt. Medeltalet för aktivt deltagande låg på 3,14.

Figur 5 Hur aktivt deltar vårdnadshavarna själv i daghemmets verksamhet?

Med tilläggsfrågan där respondenterna fick ge exempel på hur de deltagit, fick vi veta att de som ansåg sig vara aktivare än genomsnittet oftast var eller hade varit aktiva medlemmar i föräldraföreningen. De övriga sade sig delta i föräldramöten och de av daghemmet och föräldraföreningen ordnade festerna och tillställningarna som till exempel föräldrafrukost, vernissage, mor- och farsdagskaffe. De mindre aktiva hade deltagit i utvecklingssamtal eller genom att ge feedback. En respondent hade lämnat frågan obesvarad och en inte förstått frågan. De två daghem som hade den lägsta svarsprocenten (14 respektive 15 %) var också de daghem där vårdnadshavarna upplevde sig som minst aktiva.

För att få veta på vilken nivå deltagandet låg, frågade vi ännu vårdnadshavarna om de fick vara med om beslutsfattningen på daghemmet och vi bad även om exempel på i hurdana situationer det i så fall var. Här lämnade sex stycken frågan obesvarad och fem stycken ansåg att de inte fick delta i några beslut. En av dessa ansåg att daghemmet bara gav ut information, men att vårdnadshavarna åsikter inte frågas efter och en tyckte inte hen kände behov till det, men tyckte att vårdnadshavarna ibland till exempel kunde ges några alternativ till verksamhet att tycka till om.

Många svarade att de litade på personalens yrkeskunskap och omdöme i frågan om beslutsfattande, men tyckte de hade en möjlighet till att uttrycka sina åsikter, till exempel vid föräldramöten och utvecklingssamtal, via frågeformulär och ris- och roslåda, och de upplevde också att personalen lyssnade till dem och tog deras åsikter i beaktande.

7 RESULTATANALYS

I detta kapitel kommer vi att reflektera vårt resultat utgående från den teoretiska referensramen och tidigare forskning för att hitta sammankopplingar som stöder varandra.

7.1 Den pedagogiska dokumentationens betydelse för den dagliga verksamheten

Som även den tidigare forskningen om pedagogisk dokumentation i Finland kommit fram till, märkte även vi under våra intervjuer, att pedagogisk dokumentation som ett arbetssätt inte utnyttjas fullt så aktivt som den nya planen för småbarnspedagogik låter önska. Visserligen görs någon form av dokumentation på alla de daghem vi besökte, men dokumentationens utnyttjande vid planering och utvärdering verkade inte vara någon självklarhet. Pedagogisk dokumentation sågs inte heller direkt som ett arbetsverktyg som underlättar eller stöder den dagliga verksamheten, utan upplevdes av många mer som en extra arbetsuppgift som var både tidskrävande och stundvis problematisk och blev då, som bl.a. Rintakorpi också i sina studier kommit fram till, ”ofta helt ogjort” (Rintakorpi 2017 s. 51)

Dokumentationsmetoderna som användes på de olika daghemmen var överlag liknande och de digitala metoderna (fotografering, video) verkade användas oftare än till exempel mer traditionell dokumentering med penna och papper. Fastän vi inte direkt frågade efter de svarandes ålder, verkade det som att de aningen äldre respondenterna föredrog penna och papper framför till exempel pekplatta. Många av respondenterna, och här de yngre i synnerhet, förlitade sig mycket på sitt egna minne och vid planeringsmöten till exempel, låg personalens minnesbilder och diskussioner över dessa, oftare som underlag för planering och utvärdering än några konkreta dokumentationer. I sådana fall, om allting bara

finns i personalens egna huvuden och ingenting nerskrivet/dokumenterat, blir det genast svårare för till exempel vårdnadshavarna att följa med vad som händer på daghemmet under dagarna och information går inte så lätt att ges vidare åt eventuell ny personal eller vikarier. De flesta i personalen, och bland vårdnadshavarna, tycktes ändå uppleva den dagliga muntliga kommunikationen personal och vårdnadshavare emellan som väldigt fungerande och informativ och då är ju allting bra. Men alltid, eller för alla, finns inte möjligheten, eller tiden, för så utförliga dagliga diskussioner och då kunde en transparentare dokumentation stöda samarbetet ytterligare.

Bl.a. Helenius & Korhonen skrev om att dokumentationen ska utgöra en grund för utvärderingen av verksamheten. På de daghem där Noora Lohis blankett (**Fel! Hittar inte referenskölla.**) användes flitigt tycktes detta fungera just så. De fem faserna för planeringsprocessen inför en utvärdering i ”Trappan” av Larsson (Figur 1) finns också att finna på blanketten.

Det som alla daghem ändå hade som gemensamt var dokumentationen kring Barnets plan. Precis som lagen om småbarnspedagogik föreskriver, var detta ett dokumenteringsunderlag som fanns att hittas vid alla enheterna vi besökte. Men som det kom fram i en av intervjuerna, är det inte alltid sagt att detta underlag sedan också används kontinuerligt under verksamhetsåret eller att ”målen som beskrivs i planen beaktas, då verksamheten i gruppen planeras och lärmiljöerna utvecklas”. (Utbildningsstyrelsen 2016 s. 10) Detta var ett problem som även Alasuutari tagit upp; dokumentationen görs nog, men sen blir den liggande outnyttjad i flera månader tills det är dags för det följande samtalet och det här var något som bestyrktes av även vår intervju.

7.2 Den pedagogiska dokumentationens betydelse för vårdnadshavarnas delaktighet

En faktor som enligt Rintakorpi (2007) inverkar på vårdnadshavarnas delaktighet är informationsförmedlingen från daghemmets sida. Där verkade de flesta vårdnadshavarna nöjda och kände sig välinformerade. Järvi (2006) nämnde en steg på åtta olika nivåer som hjälper vårdnadshavarna att vara delaktiga. De delar i stegen som tydligast kom fram

är konstruktivt eller angett deltagande, initiativtagande deltagande och fostringsgemenskapligt deltagande. De aktivaste vårdnadshavarna svarade tydligt på att de är med i att organisera olika evenemang och använde sig till en del av sina egna stödverksamheter om det kan ge daghemmet något extra.

Rintakorpi & Vihmari-Henttonen (2017 s. 20) menade att dokumentationen inom småbarnspedagogiken ökar vårdnadshavarnas vetenskap om vad som sker. Här kom det fram i enkätsvaren att vårdnadshavarna var nöjda med vilken information de får till exempel via månadsbrev, bilder, barnets mapp och muntliga samtal. Då det var lite oklart för en del vårdnadshavare vad pedagogisk dokumentation är, är det viktigt att synliggöra dokumentationen för att integrera behov och önskemål från vårdnadshavarnas sida i verksamheten. Rintakorpi & Vihmari-Henttonen (2017 s. 20-21) förklarar att då vårdnadshavarna sällan vet vad pedagogisk dokumentation betyder måste de beskrivas på ett vardagligt sätt för att göra vårdnadshavarna delaktiga och förstående. Här svarade en vårdnadshavare att hen inte förstod frågan om pedagogisk dokumentation och ett par lämnade obesvarat. Kärnan i pedagogisk dokumentation utför en bra grund för att tillsammans med vårdnadshavarna se och diskutera vad som görs med barnen och på det sättet göra föräldrarna delaktiga i den dagliga verksamheten.

Största delen av vårdnadshavarna var nöjda med hur delaktiga de är och känner sig i daghemsverksamheten. De som inte ville vara delaktig tyckte att saker sköts på ett bra sätt, eller litar fullständigt på personalen. Vallberg Roth (2012 s. 150-151) menar att barnets plan ökar vårdnadshavarnas och barnens inflytande som leder till större delaktighet. De flesta vårdnadshavare är nöjda med barnets plan och menar att det är den dokumentationsformen som gör dem mest delaktig i barnets utveckling.

8 RESULTATDISKUSSION

Här kommer vi att ta ställning till om vi upplever att forskningsfrågorna har blivit besvarade på bästa möjliga sätt med hjälp av intervjuerna, enkäterna och tidigare forskning. Vi kommer att diskutera vårt syfte och om vi uppnått det vi varit ute efter. Vi vill sammanfatta vårt arbete och ta fram det viktigaste som kommit fram i de olika kategorierna. Till

sist vill vi ta fram förslag på fortsatt forskning och vad man kunde ta reda på för att utveckla den pedagogiska dokumentationen och delaktigheten ännu mera.

8.1 Resultatets betydelse

Syftet med vårt examensarbete var att få svar på hur den pedagogiska dokumentationen används på Sedmigradsky och Barnavårdsföreningens daghem och hur delaktiga vårdnadshavarna är i barnens vardag på daghemmet. Vi ville också få veta hur stor betydelse den pedagogiska dokumentationen har för planering och utvärdering. Vi tycker att vi fick svar på dessa frågor och att syftet blev besvarat.

Vårt andra mål var att det resultat som vi fick skall stöda vardagen för både barnen, vårdnadshavarna och personalen och vi hoppas att resultatet kan ge ett stöd för att komma igång med den pedagogiska dokumentationen och ge större beredskap och nya funderingar på vad man kan ta i beaktande.

8.2 Tillförlitlighet och trovärdighet

Tillförlitlighet i forskning handlar om det finns möjlighet ett resultat kan reproduceras under en annan tidpunkt och av en annan forskare. Det handlar också om hur intervjupersonen ändrar sina svar när någon annan intervjuar eller en intervju vid ett senare tillfälle (Kvale & Brinkmann 2014 s. 263). Då vårt arbete handlar mycket om personliga erfarenheter och hur den pedagogiska dokumentationen är idag, kan man fråga sig om resultatet skulle vara likadant från intervjuer på till exempel andra daghem.

Syftet med denna studie är att förstå och kunna fördjupa sig i begreppet pedagogisk dokumentation. Trovärdigheten är en slutsats från utgångspunkten av intervjuerna. Ett trovärdigt argument är hållbart, välgrundat, försvarbart, vägande och övertygande (Kvale & Brinkmann 2014 s. 164). Vi tycker att detta stämmer in på vårt arbete och att vi med hjälp av intervjuerna och enkäterna kan påstå att arbetet innehåller dessa argument.

8.3 Fortsatt forskning

Ämnet pedagogiska dokumentation har kommit mera fram under det senaste året. Det kom tydligt fram i intervjuerna med personalen att pedagogiska dokumentation ännu är ett ganska främmande ämne. Det finns så mycket mera man skulle kunna forska i gällande pedagogiska dokumentation.

Vi tänker oss som fortsatt forskning att man skulle kunna göra en uppföljning på hur den pedagogiska dokumentationen tagits i bruk i daghemmen och på vilket sätt. Det kom tydligt fram i vårt arbete då den pedagogiska dokumentationen är relativt ny, att den inte används på ett genomförligt sätt. Vi tänker oss att det kan se väldigt annorlunda ut om 5-10 år och då skulle det vara intressant att se hur användningen av den pedagogiska dokumentationen har utvecklats och om man använder den enligt nya läroplanen.

Ett annat fortsatt forsknings förslag är att man skulle kunna göra en gemensam materialbank för daghemmen med tema pedagogisk dokumentation. Vi fick se en hel del olika blanketter som används och höra om olika sätt att dokumentera. En gemensam materialbank kan ge idéer åt andra daghem, då alla gör olika och inte bara daghemmen i samma stad utan också ta reda på hur det ser ut och vad man gör i andra städer.

8.4 Avslutande diskussion

Vi upplever alltså att vi fick svar på våra frågeställningar. Vi tycker att vi hittade bra med litteratur och att både intervjuerna med personalen och enkäterna åt vårdnadshavarna gav ett sammanhållet resultat som stöder varandra och ger svar på frågorna.

Då vi planerade hur vi skall gå tillväga med enkäterna och intervjuerna funderade vi på om vi skall göra allting elektroniskt eller inte. Vi vill ta fram varför vi gjorde vissa beslut i vårt examensarbete. Vi fick en del frågor av både personalen och vårdnadshavarna varför vi har våra enkäter i pappersform. Vi valde att göra våra enkäter i pappersform för att vi tänkte oss att då en vårdnadshavare får ett konkret papper i handen är det större sannolikhet att det blir besvarat än om den kommer till e-posten och blir bortglömd. Då vi fick

enkäterna tillbaka och antalet var mindre än vad vi hade räknat med skickade vi ännu enkäterna via e-post. Dessvärre fick vi inte mer än en enkät via e-post tillbaka. Vi ser inte pappersenkäter som ett negativt val.

Vi vill också ta fram varför vi valde att skriva på enkäterna åt vårdnadshavarna dokumentation och inte pedagogisk dokumentation som var grunden för intervjuerna och examensarbetet. Då pedagogisk dokumentation redan för personalen inom småbarnspedagogiken är ett relativt nytt och obekant begrepp, tänkte vi oss att vårdnadshavarna kan bli ännu mer förvirrade och inte veta vad det är vi menar. Vi fick ett par svar där det kom fram att frågan redan var för svår då det handlade om ”enbart” dokumentation. Vi tror att pedagogisk dokumentation kan vara ett osäkert begrepp åt de som inte jobbar inom branschen. Vi valde också att inte sätta ut exempel på olika dokumentationsformer i enkäterna, med tanke på att vi ville ha genuina svar som inte baserar sig på exempel. Vårdnadshavarna får då skriva det dom tror och tycker utan att bli påverkade av något som redan står där.

Vi hoppas att vårt examensarbete och resultatet vi fått skall ge en bild av hur man använder den pedagogiska dokumentationen idag och hur personalen ser på den samt vad vårdnadshavarna är medvetna om. Då den nya planen för småbarnspedagogiken är så aktuell och pedagogisk dokumentation är ett viktigt ämne hoppas vi att vårdnadshavarna kan få mera information om hur viktig den pedagogiska dokumentationen är för daghemsverksamheten.

Avslutande kan vi konstatera att vi är nöjda med vårt arbete och det resultat vi fått. Vi upplever att metoden vi valde var bra, och att vi kopplade med vårdnadshavarna och delaktigheten i arbetet gav en bredare bild av hur vårdnadshavarna tänker. Intervjuerna och enkäterna gav resultat och vi tror att vi inte skulle ha fått lika ingående resultat med en litteraturstudie då det inte finns den typen av fakta att använda sig av.

”Pedagogisen dokumentoinnin bussi ottaa kyytiin ja kuljettaa erilaisia näkemyksiä, kokemuksia, osaamista ja tarpeita. Bussia ohjaavat varhaiskasvattajat, jotka ottavat kyydissä olijoilta vastaan reittiehdotuksia, korjaavat puhjetun renkaan, tietävät, missä on parhaat ruokapaikat, ja osaavat varoa kivikkoisimpia teitä. He tietävät mitä reittiä ajetaan, ja osaavat ennakoita pissatauot. Heillä on valtaa ja vastuuta, mutta niin on matkustajillakin. Pedagogisen dokumentoinnin bussi on aina linjalla ja ovet ovat auki kaikille.” (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017 s. 55)

KÄLLOR

- Alasuutari, Maarit, 2010, *Suunniteltu lapsuus- Keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoitossa*, Vastapaino, Tammerfors.
- Alasuutari, Maarit & Markström, Ann-Marie, 2011, The making of the Ordinary Child in preschool, *Scandinavian Journal of Educational Research*, Vol. 55, No. 5, s.517-535. Tillgänglig: Ebsco Academic Search Elite Hämtad: 26.11.2017
- Barnavårdsföreningen. Tillgänglig:<http://bvif.fi/sv/omoss/smabarnspedagogik/daghem/> Hämtad 26.10.2017
- De nya planerna för småbarnspedagogik - vad förändras? Utbildningsstyrelsen. Tillgänglig: http://www.oph.fi/utbildning_och_examina/smabarnspedagogik/nya_planerna_for_smabarnspedagogik Hämtad: 24.10.2017
- Grunderna för planen för småbarnspedagogik, 2016, Utbildningsstyrelsen, Tammerfors.
- Hedegaard Hansen, Janne, 2011, *Narrativ dokumentation. En metod för utveckling av pedagogiskt arbete*, 1. uppl., Liber AB, Stockholm.
- Helenius, Aili & Korhonen, Riitta, 2008, Lapsiryhmän toiminnan suunnittelu. I: Helenius, Aili & Korhonen, Riitta (red.), *Pedagogiikan palikat – Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen*, WSOY Oppimateriaalit Oy, s. 183-188.
- Holme, Idar & Solvang Bernt, 1997, *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*, 2. uppl., Studentlitteratur AB, 360s.
- Hämäläinen, Juha, 1999, *Johdatus sosiaalipedagogiikkaan*, Kuopion yliopiston painatuskeskus, Kuopio.
- Jacobsen, Dag Ingvar, 2007, *Förståelse, beskrivning och förklaring. Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*, Studentlitteratur, Lund.
- Jacobsen, Dag Ingvar, 2012, *Förståelse, beskrivning och förklaring. Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*, 1 uppl., Studentlitteratur, Lund.
- Järvi, Seija, 2006, Varhaiskasvatus osallisuuden näkökulmasta. I: Pukari, Pirjo (red.). *Vanhemmat osallisina – Käsitteistöä ja menetelmän kehittelyä*, Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, s. 1-13. Tillgänglig: <http://www.sosiaalikota.fi/poske/julkaisut/tyopaperit-ja-muut-julkaisut/Vanhemmatosallisina.pdf> Hämtad: 4.1.2018

- Keskinen, Risto & Lounassalo Jarmo, 2011, Pedagoginen dokumentointi leppoistava osallisuuden mahdollistaja. I: Mäkitalo Anna-Riitta; Ojala, Mikko; Venninen, Tuulikki ja Vilpas, Birgitta (red.), *Löytöretkellä osallisuuteen. Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa II*, Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCAn ja Heikki Waris –instituutin julkaisusarja nro 22, Yliopistopaino, s. 199-216.
- Krieg, Elsbeth, 2002, *Lernen von Reggio-Theorie und Praxis der Reggio-Pädagogik im Kindergarten*, Verlag Hans Jacobs, Frankfurt am Main.
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend, 2009, *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur, Lund.
- Larsson, Sam, Lilja, Johan & Mannheimer, Katarina, 2005, *Forskningsmetoder i socialt arbete*, Studentlitteratur, Lund.
- Lenz Taguchi, Hillevi, 1998, *Varför pedagogisk dokumentation?* HLS Förlag, Stockholm.
- Madsen, Bent, 2006, *Socialpedagogik: Integration och inklusion i det moderna samhället*, Studentlitteratur, Lund.
- Nivala, Elina & Ryyänen, Sanna, 2013, Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. *Sosiaalipedagogiikan aikakauskirja 2013*, Suomen sosiaalipedagoginen seura ry. Tillgänglig: <http://www2.uef.fi/documents/1381035/2330652/Nivala-Ryy%C3%A4nen2013.pdf> Hämtad: 2.12.2017
- Rintakorpi, Kati, 2010, *Lasten toiminnan dokumentointi varhaiskasvatuksessa*, Pro Gradu-avhandling, Helsingfors: Helsingfors universitet, Pedagogiska fakulteten. Tillgänglig: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/24870/lastento.pdf> Hämtad 20.11.2017
- Rintakorpi, Kati, 2016, Documenting with early childhood education teachers: pedagogical documentation as a tool for developing early childhood pedagogy and practises, *Early years: Journal of International Research & Development*, Vol. 36, nr. 4, s. 399-412. Tillgänglig: <http://dx.doi.org/10.1080/09575146.2016.1145628> Hämtad 25.11.2017
- Rintakorpi, Kati & Reunamo, Jyrki, 2016, Pedagogical documentation and its relation to everyday activities in early years, *Early Child Development & Care*, Vol. 187 nr. 11, s. 1611-1622. Tillgänglig: <http://dx.doi.org/10.1080/03004430.2016.1178637> Hämtad: 24.10.2017
- Rintakorpi, Kati & Vihmari- Henttonen, Elsa, 2017, *Tää on meidän maailma! Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa*, Lasten keskus ja Kirjapaja Oy, Helsinki.

Sandberg, Bo & Faugert, Sven, 2016, *Perspektiv på utvärdering*, Studentlitteratur AB, Lund.

Sandberg, Emma, 2013, "*Vi ser och hör mycket*": *Erfarenheter och utveckling av pedagogisk dokumentation där barnet kan vara delaktigt*, Examensarbete, Helsingfors: Arcada, Socionom YH. Tillgänglig: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013061614247> Hämtad: 24.10.2017

Stiftelsen Sedmigradsky. Tillgänglig <http://www.sedmigradsky.fi> hämtad 26.10.2017

Vallberg Roth, Ann-Christine, 2012, *De yngre barnens läroplanshistoria - didaktik, dokumentation och bedömning i förskola*, 2.uppl., Studentlitteratur.

Wehner- Godée, Christina, 2000, *Att fånga lärandet – Pedagogisk dokumentation med hjälp av olika medier*, Liber, Stockholm.

Widerberg, Karin, 2002, *Kvalitativ forskning i praktiken*, Studentlitteratur, Lund.

BILAGOR

Bilaga 1

Samtycke till inspelning av gruppintervjuerna

Jag ger mitt tillstånd till socionomstuderandena Jenny Lagerholm och Anna Lindholm från Yrkeshögskolan Arcada att intervjua mig för examensarbetet i pedagogisk dokumentation inom småbarnspedagogiken.

Syftet med studien och intervjuerna är att få en bredare blick på hur den pedagogiska dokumentationen syns i vardagen på daghemmen. Vi vill också få ett svar på hur daghemmen har utvecklat användningen av den pedagogiska dokumentationen från tidigare.

Jag har blivit informerad över att intervjufrågorna kommer att bandas in under intervjutillfället. Jag är medveten om att jag kan avbryta intervjun och förbjuda användningen av intervjun i examensarbetet. Dock vet jag att det som sägs förekommer som anonymt och konfidentiellt.

Jag godkänner att Jenny Lagerholm och Anna Lindholm intervjuar mig och materialet får användas i examensarbetet.

Plats och tid

Underskrift

Bilaga 2

Intervjuguide - underlag för gruppsamtal med personalen på
Stiftelsen Sedmigradskys och Barnavårdsföreningens daghem

Tema 1 Pedagogisk dokumentation

Vad förstår ni med pedagogisk dokumentation?

Hurdan dokumentation för ni på ert daghem?

Vad gör ni med den insamlade dokumentationen?

Vilken roll har den pedagogiska dokumentationen för utvärdering och
planering av er dagliga verksamhet?

Tema 2 Vårdnadshavarnas delaktighet

Hur delar ni med er av dokumentationen ni utfört med barnens vård-
nadshavare?

Hur har användandet av den pedagogiska dokumentationen i kontak-
ten med vårdnadshavarna ökat deras delaktighet i verksamheten?

Hur kunde vårdnadshavarna i ert tycke bli mer delaktiga i daghem-
mets dagliga verksamhet?

Vilka åtgärder kunde ni vidta? Vad kunde vårdnadshavarna själva
göra?

Bilaga 3 Följebrev samt enkät till vårdnadshavarna

Bästa vårdnadshavare,

Vi är två studeranden som avlägger vårt examensarbete inom det sociala området på Yrkeshögskolan Arcada i Helsingfors. Vårt examensarbete kommer att handla om pedagogisk dokumentation inom småbarnspedagogiken och dess betydelse för vårdnadshavarnas delaktighet.

Vi har fått ett beställningsarbete från Stiftelsen Sedmi-gradsky och Barnavårdsföreningen rf. och vi kommer att utföra intervjutillfällena för personalen på de båda uppdragsgivarnas daghem för att diskutera och ta fram dokumentationens betydelse inom dagvården. Vi vill gärna även höra vårdnadshavarnas tankar och egna erfarenheter med hjälp av en enkät. Vi hoppas på att ni gärna deltar och fyller i denna och returnerar den till daghemmet senast den xx.xx.2018

Kontakta oss gärna om ni undrar över något gällande enkäten.

Jenny Lagerholm, tfn:0504949121 epost: jenny.lagerholm@arcada.fi

Anna Lindholm, tfn:050 5368 378 epost: linannaj@arcada.fi

Med vänlig hälsning,

Jenny Lagerholm och Anna Lindholm

Daghemmets namn: _____

Barngruppens namn: _____

Hur delaktiga känner ni er i daghemmets dagliga verksamhet på en skala från 1-5? (1=inte alls delaktig, 5=mycket delaktig)

1   2   3   4   5

Hur får ni ta del av den dokumentation som utförs på daghemmet? _____

Hur mycket tycker ni att den dokumentation ni får ta del av främjar er delaktighet i daghemmets verksamhet på en skala från 1-5? (1=inte alls, 5= mycket)

1   2   3   4   5

På vilket sätt? Finns det övrig dokumentation ni gärna skulle ta mer del av för att känna er delaktigare i verksamheten?

Känner ni att ni har en möjlighet att delta i planeringen och utvärderingen av ert barns verksamhet på daghemmet med stöd av den dokumentation ni tagit del av? Hur i så fall?

Hur aktivt deltar ni i daghemmets verksamhet på en skala från 1-5? (1=inte alls aktivt, 5= väldigt aktivt)

1   2   3   4   5

Kan ni ge exempel på något/några tillfällen då ni aktivt deltagit i verksamheten? _____

Får ni vara med om att fatta beslut som påverkar daghemmets verksamhet? Kan ni ge exempel på ett sådant tillfälle?

Tack för att ni deltog!

Bilaga 4 Barnavårdsföreningens dokumentationsblankett

Vi undersöker... Vi lär oss mer om... Vi vill förstå... Vi forskar i...

Vi undersöker
Vi lär oss mer om
Vi vill förstå

Vad vi gör för att lära oss mer

Vilka lärområden kopplades till arbetet?
Språkens rika värld
Mina många
uttrycksformer

Jag och vår gemenskap

Jag utforskar min
omgivning

Jag växer, rör på
mig och utvecklas

Barnens förståelse

Tidslinje

Hur vi valde vårt tema

Vi är med i projektet

Varför vi gör vad vi gör

Hur projektet ölar på barnens
många kompetenser
Förmåga att tänka och lära sig

Kulturell och kommunikativ kompetens

Vardagskompetens

Multilitteracitet och digital kompetens

Förmåga att delta och påverka

Utvärdering av vad vi lärt oss

Utvärdering av vad och hur vi gjort